

به نام خدا

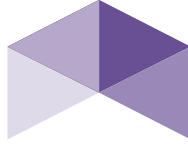
گزارش کارشناسی
شاخص‌های تعدیل مستمری در
نظام‌های بیمه اجتماعی

موسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی

بیمه‌های اجتماعی

شاخص‌های تعدیل مستمری در نظام‌های بیمهٔ اجتماعی

وزارت عالی‌پوشش‌ها، آموزش عالی و نوآوری

مجری: حامد فرمند معین
(پژوهشگر ارشد پژوهشکدهٔ مطالعات فناوری ریاست جمهوری)

ناظر علمی: فیروزه خلعتبری
ویراستار علمی: نرگس اکبرپورروشن

واژه‌های کلیدی:
شاخص تعدیل مستمری
نظام بیمهٔ اجتماعی
کشورهای OECD
مستمری‌بگیران

شماره مسلسل: DF.۰۳SI (۱۷) ۹۵
تاریخ انتشار گزارش: ۹۵/۱۲/۱۵

فهرست مطالب	
۴	پیشگفتار مؤسسه
۶	خلاصه اجرایی
۱۴	مقدمه
۱۶	فصل اول: علل ضرورت و جنبه‌های توجه به تعدیل مستمری‌ها
۲۱	فصل دوم: روش‌های مورد استفاده کشورها برای تعدیل مستمری
۵۴	فصل سوم: روش‌های مورد استفاده در ایران برای تعدیل مستمری‌ها
۵۹	فصل چهارم: پیشنهاد راهبردی برای ایران
۶۲	منابع و مآخذ

پیشگفتار مؤسسه

حق سالمندان برای برخورداری از تأمین اجتماعی و دسترسی به درآمدی کافی برای تأمین سلامت و رفاه، اعم از مراقبت درمانی و خدمات اجتماعی ضروری، در اسناد مهم بین‌المللی و بیانیه جهانی حقوق بشر در سال ۱۹۴۸ تصریح شده است. افراد با افزایش سن، کمتر می‌توانند بر درآمد حاصل از اشتغال تکیه کنند. به همین دلیل، بسیاری از کشورها با ایجاد نظام‌های بازنشستگی عمومی، به دنبال تأمین حداقل درآمد پایه برای سالمندان هستند. این درآمد تنها منبع درآمدی برخی از سالمندان است و لذا اگر برای تأمین نیازهای پایه کافی نباشد، سالمندان و خانواده‌های آن‌ها دچار مشکلات مالی می‌شوند.

تعیین یک مقدار مکفی برای تأمین حداقل نیازهای ضروری بحث مهمی است اما، موضوع مهم دیگر حفظ قدرت خرید این پرداختی در طول زمان است. عواملی مانند تورم، سبب می‌شوند که هزینه زندگی افزایش و به‌طور همزمان، قدرت خرید مستمری‌ها در طی زمان کاهش یابد. همچنین، افزایش سطح دستمزد کارکنان در طول زمان به افزایش شکاف بین دریافتی شاغلان و مستمری‌بگیران منجر می‌شود. از این رو، اگر سطح مستمری‌ها متناسب با تغییرات سطح

قیمت و دستمزد تعدیل نشود، به‌طور قطع، مستمری‌بگیران بعد از مدت زمانی معین، توانایی تأمین نیازهای خود با استفاده از مستمری را از دست می‌دهند. این امر با توجه به اینکه بسیاری از بازنشستگان امکان اشتغال و کسب درآمد ندارند، بسیار اهمیت دارد؛ چراکه این اقشار در پی تعدیل نامناسب مستمری‌ها به تدریج با فقر نسبی مواجه می‌شوند.

کشورهای مختلف برای مقابله با این مشکل، و حفظ قدرت خرید مستمری‌ها و متناسب‌سازی آنها با سطح قیمت‌ها و دستمزدهای جاری، با استفاده از روش‌های مختلفی به‌صورت ماهانه، سه ماه یک‌بار یا سالانه، به تعدیل مستمری‌ها می‌پردازند تا بدین طریق، تغییرات سطح دستمزدها و قیمت‌ها در مستمری‌ها لحاظ شود. گزارش حاضر به مرور روش‌های مختلف تعدیل مستمری‌ها در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (به دلیل موجودی اطلاعات) اختصاص دارد که در نهایت، با پیشنهاد راهبردی برای ایران پایان می‌پذیرد. امید است این گزارش در اتخاذ روش‌هایی مناسب برای حفظ قدرت خرید مستمری‌بگیران و جلوگیری از فقر آنها مفید واقع شود. دریافت نظرات و پیشنهادات برای تولید گزارش‌های آتی مزید امتنان خواهد بود.

دکتر شهرام غفاری

رئیس مؤسسه

زمستان ۹۵

شاخص تعدیل مستمری

نظام بیمه اجتماعی

کشورهای OECD

مستمری‌بگیران

کلمات کلیدی

خلاصه اجرایی

پدیده تورم و کاهش قدرت خرید، تفاوت ترکیب سبد مصرفی سالمندان با سبد خانوارهای معمولی، و لزوم تناسب درآمد و هزینه گروه هدف، ملاحظات مهم ساختن شاخصی برای تعدیل مستمری در نظام تأمین اجتماعی هستند. کشورهای مختلف از شاخص‌های مختلفی برای تعدیل مستمری‌ها استفاده می‌کنند. این گزارش به مرور روش‌های متنوع مورد استفاده کشورهای برای تعدیل مستمری‌ها اختصاص دارد.

به دلیل سهولت دسترسی به اطلاعات مورد نیاز در کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD)^۱ و همچنین، تکامل تأمین اجتماعی در برخی از این کشورها، روش‌های تعدیل مستمری در این کشورها مورد توجه قرار گرفته است. نتایج این بررسی تطبیقی در جدول ۱ خلاصه شده است. همان‌گونه که این جدول نشان می‌دهد، بیشتر کشورها از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI)^۲ و یا شاخص‌های ترکیبی مشتمل بر آن برای تعدیل مستمری‌ها استفاده می‌کنند. بررسی‌ها نشان داد که تنها تعداد کمی از کشورهای مورد بررسی (به‌طور ویژه، ژاپن و لوکزامبورگ) از شاخصی استفاده می‌کنند که تمامی ملاحظات مربوط به شاخص‌های تعدیل مستمری (تورم، تفاوت ترکیب سبد مصرفی گروه هدف و تناسب درآمد و هزینه آنها) را مورد توجه قرار می‌دهد.

1. Organisation for Economic Co-operation and Development

2. Consumer Price Index

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری	
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	کشور	
ترکیبی از تغییرات درآمد مالیاتی، شاخص دستمزد و درآمد سازمان ملی تأمین اجتماعی	n n	ترکیبی از تغییرات درآمد مالیاتی، شاخص دستمزد و درآمد سازمان ملی تأمین اجتماعی	n n	ترکیبی از تغییرات درآمد مالیاتی، شاخص دستمزد و درآمد سازمان ملی تأمین اجتماعی	n n	آرژانتین	
شاخص دستمزد	n n					آلمان	
خرد جمعی مدیران و تصمیم‌گیران مربوطه و مطابق با مجموعه شاخص‌ها	n n					اتریش	
حداقل افزایش مستمری مشارکتی	٪۱۹٫۶ ٪۶	بین (۰٫۵٪CPI + ٪۰٫۲۵)	٪۳۳٫۹ ٪۲۸			اسپانیا	
CPI یا شاخص هزینه زندگی هر کدام که بیشتر باشد.	n ٪۷۸					استرالیا	٪۲۷٫۱ n
٪۲۰ (CPI) + ٪۸۰ (شاخص دستمزد)	٪۱۴٫۴ ٪۶					استونی	٪۱۳ n

جدول ۱- شاخص‌های تعدیل مستمری در کشورهای مورد مطالعه به تشریح نوع مستمری و مزایای پرداختی

۱. شاخص بندی در صورت وجود ثبات مالی

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	کشور
		$\%40 + (CPI)$	$\%13,3 \%2$			اسلوانی
	$CPI-E$		$\%17,3 \%7$			امریکا ^۱
	$\%2,5$ یا WI یا CPI		$n n$	$\%2,5$ یا WI یا CPI	$\%16,5 \%27$	انگلستان
	CPI	درآمد کم: با شاخص CPI	$\%31,4 \%32$			ایتالیا
	$\%0,9 \times CPI$	درآمد متوسط: $\%0,9 \times CPI$				
	$\%0,75 \times CPI$	درآمد بالا: $\%0,75 \times CPI$				
	شاخص دستمزد		$\%33 \%17$	شاخص دستمزد	$\%34,7 n$	ایرلند
	CPI		$\%19,5 n$		$\%6,2 n$	ایسلند
	CPI	شاخص ترکیبی قیمت و رشد تولید ناخالص داخلی ^۲	$\%30,4 \%59$	شاخص دستمزد یا هزینه زندگی هر کدام که بیشتر باشد	$n n$	پرتغال
	CPI	CPI	$\%29 \%11$	$\%75 + (CPI)$	$\%25$ (شاخص دستمزد)	بلژیک

۱ ادامه جدول ۱

۱. همراه با تعدیل‌های مقطعی با استفاده از متغیرهایی نظیر حداقل دستمزد واقعی و درآمد سران
۲. با افزایش درآمد بازنشستگان وزن شاخص قیمت کاهش و وزن رشد تولید ناخالص داخلی افزایش می‌یابد.

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	کشور
CPI	%۶ %۲۲	CPI	%۴۱,۴ %۲۲			ترکیه
+ (CPI) %۶۶,۷ (شاخص دستمزد)	%۱۳,۱ n	+ (CPI) %۶۶,۷ (شاخص دستمزد)	%۱۲ n	+ (CPI) %۶۶,۷ (شاخص دستمزد)	%۹ n	جمهوری چک
شاخص دستمزد	%۱۸,۵ %۸۸			شاخص دستمزد	%۱۷,۸ n	دانمارک
ترکیب شاخص هزینه زندگی و دستمزد	%۲۰,۱ %۲			قبل از سال ۶۷: شاخص دستمزد بعد از ۶۷ سال: شاخص قیمت	%۱۵,۸ n	ژاپن
شاخص حداقل دستمزد منهای ۱,۶	n %۴۲			شاخص حداقل دستمزد منهای ۱,۶	%۲۲,۲ n	سوئد
+ (CPI) %۵۰ (شاخص دستمزد)	%۲۱,۲ %۱۲	+ (CPI) %۵۰ (شاخص دستمزد)	%۱۵,۶ n			سوئیس
CPI	n %۶۰			CPI	%۱۴,۷ n	شیلی
CPI	%۲۵,۶ %۴	CPI	%۲۲ %۳۷			فرانسه

Δ ادامه جدول ۱

مساعداً اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	کشور
+ (CPI) %۸۰ (شاخص دستمزد)	%۲۰.۸ %۴۷			+ (CPI) %۸۰ (شاخص دستمزد)	%۱۷.۷ n	فنلاند
CPI	%۱۸.۵ %۳۴			CPI	%۱۳.۷ n	کانادا ^۱
CPI	%۶ %۶۷					کره جنوبی
		+ (CPI) %۵۰ (شاخص دستمزد)	n %۲۹	+ (CPI) %۵۰ (شاخص دستمزد)	n n	لوزانامبورگ (تا سال ۲۰۱۳)
ترکیبی از شاخص هزینه زندگی و دستمزد سالانه	n n	ترکیبی از شاخص هزینه زندگی و دستمزد سالانه	%۳۷.۸ n	ترکیبی از شاخص هزینه زندگی و دستمزد سالانه	%۱۱.۳ n	لوزانامبورگ (از سال ۲۰۱۳ به بعد)
CPI	%۱۵ %۱۲	CPI	%۲۳.۹ n			لهستان
ترکیبی از رشد شاخص قیمت و رشد متوسط درآمد خالص ماهانه ^۳ شاغلین	%۹.۱ n	ترکیبی از رشد شاخص قیمت و رشد متوسط درآمد خالص ماهانه ^۳ شاغلین	%۱۱.۴ %۱			مجارستان ^۲

۱. ادامه جدول ۱

۱. شاخص بندی در صورت وجود ثبات مالی

۲. همراه با تعدیل های مقطعی با استفاده از متغیرهایی نظیر حداقل دستمزد واقعی و درآمد سرانه

۳. شاغلین

۳. البته، اخیراً از درجه اهمیت شاخص دوم کاسته شده و عملاً با استفاده از شاخص قیمت‌ها تعدیل مستمری‌ها انجام می‌شود.

مساجد اجتماعي		مستمرى حداقل		مستمرى پايه		نوع مستمرى
شاخص تعديل	حد بهرمندى كفايت	شاخص تعديل	حد كفايت	شاخص تعديل	حد كفايت	كشور
CPI	%۶۸ n	CPI	%۳۰٫۶ n			مكزيك
شاخص حداقل دستمزد منتهى ۰٫۷۵	n %۲۲			شاخص حداقل دستمزد منتهى ۰٫۷۵	%۳۱ n	نروژ
تركيبي از شاخص قيمت و متوسط درآمد خالص ماهانه شاغلين	n n			تركيبي از شاخص قيمت و متوسط درآمد خالص ماهانه شاغلين	%۴۰٫۱ n	نيوزلند
شاخص حداقل دستمزد	n n			شاخص حداقل دستمزد	%۲۷٫۱ n	هند
CPI	n n			CPI	n n	يونان (قبل از ۲۰۰۹)
				%۵۰ (رشد CPI) + %۵۰ (رشد GDP)	%۴۹ n	يونان (پس از ۲۰۰۹)

۱ ادامه جدول

منبع: OECD، ۲۰۱۳ و ۲۰۱۵

۱. خانه‌های خالی در برخی ستون‌ها حاکی از نبود اطلاعات و یا عدم ارائه مستمری مربوط به آن ستون در کشور مورد نظر است.

۲. حرف n به معنای عدم دسترسی به داده‌های قابل استناد در این زمینه است.

همچنین مطالعه میزان افزایش سالانه حقوق بازنشستگی ایران که بر اساس مصوبه پایان سال هیئت وزیران انجام می‌شود، نشان داد شیوه مورد استفاده ایران شبیه به آرژانتین (مجموعه شاخص‌ها) و اتریش (خرد جمعی) است؛ به طوری که از شاخص یا فرمول مشخصی برای تعدیل مستمری استفاده نمی‌شود و در سال‌های مختلف به روش‌ها و شیوه‌های مختلفی عمل شده است. با این حال، نظر به نتایج این تحقیق، شاخص تعدیل مستمری در ایران عمدتاً نزدیک به الگوی مبتنی بر دستمزد یا ترکیب شاخص دستمزد و قیمت بوده است.

در نهایت، با توجه به تجربه سایر کشورها و با در نظر گرفتن این نکته که استفاده صرف از شاخص CPI منجر به بی‌توجهی به سایر جنبه‌های اهمیت شاخص‌های تعدیل مستمری به غیر از کاهش قدرت خرید ناشی از تورم می‌شود، چند توصیه برای طراحی شاخص تعدیل مستمری ارائه شد که عبارت‌اند از:

۱. در تعیین شاخص تعدیل مستمری برای ایران نباید تنها از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی استفاده کرد. از سوی دیگر با توجه به بالا بودن نرخ تورم در کشور، یکی از مؤلفه‌های مهم دخیل در محاسبه شاخص نهایی تعدیل مستمری‌ها باید شاخص CPI باشد.

۲. افزودن شاخص دستمزد به شاخص تعدیل مستمری که برای حفظ فاصله دستمزد شاغلین با مستمری بازنشستگان مهم است.

۳. با توجه به افزایش غیرمنطقی و بدون قاعده حقوق و دستمزد در ایران، استفاده صرف از شاخص دستمزد در تعدیل مستمری بازنشستگی چندان مناسب به نظر نمی‌رسد. لذا بهتر است در ساخت شاخص نهایی تعدیل مستمری از رشد دستمزد واقعی، آن هم فقط در صورتی که مثبت باشد، استفاده شود.

۴. افزودن شاخص هزینه زندگی به شاخص تعدیل جهت لحاظ مسئله تناسب هزینه و درآمد گروه هدف که سبب

می‌شود مستمری متناسب با افزایش هزینه‌های زندگی افزایش یابد تا مستمری‌بگیر توان تأمین هزینه‌های خود را داشته باشد.

۵. تعریف شاخص تعدیل مستمری باتوجه‌به سطح‌بندی درآمد گروه هدف؛ همچون شاخص ضریب‌دار در ایتالیا.

بر اساس نکات فوق که از مرور تجربیات سایر کشورها در تعدیل مستمری بازنشستگی استخراج شده‌اند، می‌توان چند سناریو برای تعریف شاخص تعدیل مستمری بازنشستگی در ایران در نظر گرفت. لازم است هر یک از این سناریوها بر اساس داده‌های سال‌های گذشته ایران آزمون شوند و پس از بررسی جنبه‌های مختلف اثر گذاری آنها (مانند اثر بر مستمری‌بگیران و اثر بر مصارف سازمان تأمین اجتماعی)، بهترین شاخص از بین سناریوها شناسایی شود.

مقدمه

مستمری‌های تأمین اجتماعی که ماهانه به گروه‌های هدف پرداخت می‌شوند، در شرایط تورمی با کاهش قدرت خرید مواجه هستند. این در حالی است که بخش زیادی از مستمری‌بگیران در هر کشور را سالمندان و یا نیازمندان تشکیل می‌دهند. بنابراین، چنانچه مستمری‌های بازنشستگی به طرز مناسبی تعدیل نشوند، این اقشار با مشکلات مالی فراوانی روبه‌رو می‌شوند. به همین دلیل، کشورهای مختلف با به‌کارگیری روش‌های مختلف سعی دارند تا مستمری‌ها را به گونه‌ای تعدیل کنند که سطح زندگی گروه‌های هدف حفظ شود.

هدف از انجام این گزارش مطالعه تطبیقی روش‌های مورد استفاده کشورهای مختلف برای تعدیل مستمری‌ها است تا درس‌هایی برای تعریف شاخص تعدیل مستمری در ایران استخراج شود. از آنجایی که این بررسی منوط به وجود اطلاعات کافی مربوط به این موضوع در کشورها بوده است، کشورهای عضو همکاری‌های اقتصادی و توسعه مورد توجه قرار گرفته‌اند؛ چون دسترسی به داده‌های این کشورها در زمینه مورد بحث آسان‌تر است. گزارش حاضر در چهار بخش تنظیم شده است. پس از مقدمه،

در فصل اول دلایل ضرورت تعدیل مستمری‌های بازنشستگی تشریح می‌شود. فصل دوم به معرفی روش‌های مورد استفاده کشورهای برای تعدیل مستمری‌ها اختصاص دارد. در فصل سوم روش‌های تعدیل مستمری در ایران مورد توجه قرار می‌گیرد و در نهایت، در فصل چهارم بر اساس تجربیات کشورها و برخی اطلاعات و داده‌ها در کشور، توصیه‌هایی برای تعریف شاخص تعدیل مستمری در کشور ارائه می‌شود.

فصل اول: علل ضرورت و جنبه‌های توجه به تعدیل مستمری‌ها

شاخص‌های تعدیل مستمری‌ها در نظام تأمین اجتماعی از چند جنبه حائز اهمیت هستند. توجه به این جنبه‌ها موجب فهم بهتر علت انتخاب شاخص‌های مختلف در کشورهای گوناگون می‌شود و به تصمیم‌گیری درست برای طراحی شاخصی که همه این جنبه‌های اهمیت را مورد توجه قرار دهد، کمک می‌کند.

در گزارش حاضر گروه افراد و خانوارهای دریافت‌کننده مستمری و حقوق بازنشستگی که دریافت‌کننده مزایای تأمین اجتماعی‌اند، به‌اختصار «گروه هدف» نامیده شده‌اند. به قاعده عرف، بخش بزرگی از گروه هدف را سالمندان و بازنشستگان تشکیل می‌دهد.

تورم و کاهش قدرت خرید

تورم یکی از متغیرهای اقتصاد کلان است که با افزایش مستمر سطح عمومی قیمت‌ها تعریف می‌گردد. این متغیر در مقایسه با سایر متغیرهای اقتصاد کلان (بیکاری و تولید ملی) حساسیت‌های اجتماعی بالاتری دارد، زیرا قیمت‌ها بخشی از زندگی افرادند و سطح رفاه را مستقیماً تحت تأثیر قرار می‌دهند.

بسیاری از برنامه‌های رفاهی تأمین اجتماعی و دریافتی‌های مستمری به‌صورت پرداخت‌های ثابت صورت می‌گیرند. بنابراین، در صورت بروز تورم در اقتصاد، قدرت خرید این پرداخت‌های ثابت و در نتیجه، رفاه مستمری‌بگیران کاهش خواهد یافت. به همین دلیل، یکی از ملاحظات مهم در پرداخت‌های رفاهی آن است که وضعیت متصور شده در زمان نخست، در طول زمان قابل حفظ کردن باشد. این بدان معنی است که از نظر قدرت خرید، مبلغ پرداختی در طول زمان، وضعیت ثابتی داشته باشد. در کشورهای جهان برای حفظ این ثبات قدرت خرید از شاخص‌های مختلفی استفاده می‌کنند که انواع شاخص‌های قیمت عام و ویژه را در بر می‌گیرد. بنابراین، لازم است که مستمری‌ها به تناسب افزایش قیمت‌ها تعدیل شوند تا قدرت خریدشان حفظ گردد.

تفاوت ترکیب سبد مصرفی سالمندان با سبد خانوارهای معمولی

شاخصی که در ایران برای نمایش تورم به کار می‌رود، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای متوسط شهری است؛ این شاخص قیمت سبدي ثابت از کالاها و خدمات را اندازه می‌گیرد که توسط یک خانوار نمونه شهری در طول سال مصرف می‌شود. نرخ تورم محاسبه شده توسط این شاخص یک تورم متوسط برای کل اقشار جامعه است. این در حالی است که گروه‌های خاصی از جمعیت به دلیل دارا بودن ویژگی‌های خاص اقتصادی یا اجتماعی، الگوی مصرفی متفاوتی نسبت به متوسط جامعه دارند. این امر بدان معناست که نرخ تورمی که این گروه تجربه می‌نمایند، می‌تواند به طور معناداری از نرخ تورم متوسط متفاوت باشد.

سالمندان یکی از این گروه‌های خاص جمعیتی هستند که به دلیل شرایط خاص اجتماعی و فیزیکی خود، الگوهای مصرفی ویژه‌ای دارند. سبد کالایی که در شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای متوسط شهری مورد توجه قرار می‌گیرد، به‌لزم سبد کالای مصرفی خانوارهای مستمری‌بگیر و بازنشسته نیست. از این رو، تورم تجربه شده توسط گروه خانوارهای مستمری‌بگیر و بازنشسته می‌تواند با تورم متوسطی که در کشور اعلام می‌شود، تفاوت داشته باشد. این مطلب از این نظر حائز اهمیت است که در صورتی که تورم تجربه شده توسط گروه سالمندان (بازنشستگان) به‌طور معناداری از نرخ تورم متوسط بیشتر باشد ولی پرداختی به آنها با تورم متوسط تعدیل گردد، رفاه این گروه به‌طور قابل توجهی کاهش می‌یابد.

در ایران شاخص تورم مجزا برای گروه خانوارهای مستمری‌بگیر و بازنشسته مدون نمی‌شود و بنابراین، مشخص نیست که هر نوع تعدیل مستمری با تورم متوسط چه اثری بر قدرت خرید خانوارهای مورد بحث باقی خواهد گذاشت. بررسی‌ها نشان می‌دهد تفاوت سبد مصرفی سالمندان منجر به تجربه نرخ‌های تورم متفاوت برای این اقشار می‌شود؛ چون ترکیب و وزن گروه‌های مختلف کالاها و خدمات در سبد مصرفی سالمندان متفاوت از متوسط جامعه است و از آنجایی که قیمت‌های گروه‌های مختلف کالاها و خدمات ممکن است تفاوت زیادی با هم داشته باشند، تورم احساس شده توسط

سال‌مندان متفاوت از تورم متوسط جامعه خواهد بود. نرخ تورم به تفکیک گروه‌های مختلف کالاها و خدمات در جدول ۲ نمایش داده شده است. همان‌گونه که این جدول نشان می‌دهد، تورم تا حد زیادی بین گروه‌های مختلف کالاها و خدمات متفاوت است.

گروه کالاها و خدمات	سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
شاخص کل		۳۴,۷	۱۵,۶	۱۱,۹
خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها		۴۱,۷	۹,۱	۱۰,۴
دخانیات		۴۶,۶	-۶,۱	-۳,۱
پوشاک و کفش		۴۸,۵	۱۸,۵	۱۰,۴
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها		۲۰,۱	۱۶,۷	۱۲,۳
اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده در خانه		۵۲,۹	۱۰,۶	۵,۷
بهداشت و درمان		۳۸,۴	۳۱,۷	۲۳,۸
حمل و نقل		۳۴,۳	۲۴	۱۱,۱
ارتباطات		۷,۱	۱۰,۸	۳,۶
تفریح و امور فرهنگی		۳۵,۱	۲۲	۱۴,۹
تحصیل		۱۲,۶	۱۲,۸	۱۶,۴
رستوران و هتل		۳۹,۲	۱۸,۸	۱۶,۲
کالاها و خدمات متفرقه		۵۰,۶	۱۵,۹	۱۱,۱

Δ جدول ۲- درصد تغییر شاخص CPI (سال پایه ۱۳۹۰) نسبت به سال قبل، به تفکیک گروه‌های مختلف کالاها و خدمات

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

در واقع آنچه ممکن است در عمل اتفاق افتد این است که گروه سال‌مندان به گروه‌های مختلف کالاها و خدمات موجود در شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی، وزن‌هایی متفاوت با آنچه برای کل جامعه برآورد می‌گردد، بدهند. در نتیجه، افزایش قیمت گروه‌های خاصی از کالاها و خدمات ممکن است تأثیر کمتر یا بیشتری بر آنها داشته باشد. به‌عنوان مثال، باتوجه به شرایط جسمی خاص سال‌مندان، انتظار می‌رود که وزن داده‌شده توسط این گروه به خدمات پزشکی بیش از وزن داده‌شده به خدمات پزشکی برای متوسط جامعه بوده و لذا، افزایش نرخ خدمات پزشکی تأثیر بیشتری بر آنها داشته باشد.

تناسب درآمد و هزینه گروه هدف (تأمین حداقل استانداردهای زندگی)^۱

از ملاحظات دیگر تحقق اهداف سازمان‌های حمایتی آن است که مبلغ پرداختی به گروه هدف باید در حدی باشد که نیازی را بابت آن هویتی که در گروه هدف قرار می‌گیرد، برآورده سازد. مفهوم این ملاحظه آن است که رقم پرداختی، مبلغ معناداری باشد. به‌عنوان مثال، اگر پرداخت بابت رفع محرومیت است، این مبلغ باید در حدی باشد که حداقل معیشت گروه هدف را تأمین کند. برای توجیه مطلوبیت این مبلغ در کشورهای جهان، رقم پرداختی را با حقوق متوسط یک شاغل در کشور مقایسه می‌کنند، به‌نحوی که مبلغ مورد بحث چند درصد حقوق متوسط یک فرد شاغل است.

بنابراین، مهم‌ترین شاخص سنجش تناسب درآمد و هزینه گروه هدف، ارزش نسبی مستمری به‌عنوان درصدی از متوسط درآمد شاغلین است. در اواسط دهه ۲۰۰۰، در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD)، درآمد سالمندان بالای ۶۵ سال، به‌طور متوسط ۸۲٫۴ درصد درآمد شاغلان در جامعه بوده است. با این حال، پراکنش زیادی بین کشورهای مختلف دیده می‌شود؛ به‌عنوان مثال، متوسط درآمد سنین بالای ۶۵ سال در مکزیک و اتریش حدود ۹۷ درصد درآمد شاغلین این کشورها و در ایرلند ۶۶ درصد آن است. در دیگر کشورها همچون استرالیا، دانمارک، فنلاند، کره جنوبی، نیوزلند و بریتانیا، درآمد سالمندان بین دوسوم و سه‌چهارم متوسط درآمد شاغلین بوده است. همچنین، درآمد سالمندان کشورهای فرانسه، لوکزامبورگ و لهستان در حدود ۹۵ درصد متوسط درآمد قابل تصرف خانوارها بوده است. درآمد سالمندان کشورهای مجارستان، ایتالیا، سوئد، سوئیس و ایالات متحده نیز، به متوسط سازمان همکاری اقتصادی و توسعه نزدیک است.

به‌منظور مقایسه بین‌المللی، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه از معیار فقر نسبی به‌جای فقر مطلق استفاده می‌کند. فقر با توجه به ضوابط غالب استانداردهای زندگی در یک کشور خاص و در یک زمان خاص اندازه‌گیری می‌شود. در تحلیل‌های سازمان

1. Adequacy of Living Standards

همکاری اقتصادی و توسعه در سال ۲۰۰۸، آستانه فقر برابر با ۵۰ درصد متوسط درآمد قابل تصرف خانوارها تعیین شده است و افرادی که زیر این سطح قرار دارند، از لحاظ درآمد، فقیر نسبی به شمار می‌روند.

متوسط نرخ فقر سالمندی در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (۱۳,۳ درصد) بالاتر از نرخ فقر جمعیت (۱۰,۶ درصد) است. فقط در ۱۱ کشور وضعیت و درآمد سالمندان از این قاعده پیروی نمی‌کند و سالمندان در وضعیت بهتری به سر می‌برند. این تفاوت‌ها در کشورهای کانادا، نیوزلند و لهستان بسیار زیاد است؛ به طوری که با وجود نرخ فقر کلی ۱۰ تا ۱۵ درصدی، نرخ فقر سالمندان بالای ۶۵ سال ۵ درصد یا حتی کمتر است. سالمندان کشورهای چک، لوکزامبورگ و هلند در وضعیت مالی مناسبی به سر می‌برند.

متوسط نرخ فقر سالمندی در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه بالاتر از نرخ فقر جمعیت است.

نرخ فقر سالمندی در ۱۹ کشور از کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، نسبتاً بیشتر از نرخ فقر جامعه است. در شش کشور فرانسه، ایتالیا، نروژ، اسپانیا، سوئد و بریتانیا تفاوت بین نرخ فقر سالمندی و نرخ فقر جامعه اندک است، در حالی که این تفاوت در هشت کشور بسیار زیاد و در کشور کره جنوبی در حدود ۳ برابر است. در استرالیا، ایرلند، سوئیس، یونان، ژاپن و ایالات متحده نیز این تفاوت چشمگیر است و ریسک فقر سالمندی در کشورهای کانادا، لوکزامبورگ، هلند و نیوزلند پایین است. در مجموع، ریسک فقر بالا در سالمندان نسبت به جمعیت در کشورهایی دیده می‌شود که از مزایای شبکه ایمنی ضعیفی برخوردارند (OECD, ۲۰۱۳).

پوشش قابل توجه نسبت به معیارهای شناسایی گروه هدف

یکی دیگر از ملزومات حمایت مؤثر این است که ابعاد گروه هدف در مقایسه با کل جمعیت قابل توجیه باشد؛ این بدان معنی است که گروهی که تحت پوشش قرار می‌گیرند باید آن قدر بزرگ باشند که هدف از انجام حمایت را برآورده سازند. به عنوان مثال، اگر معیاری برای محرومیت انتخاب می‌شود که نشان می‌دهد ۳۰ درصد جامعه محروم است، پوشش ۵/۰ درصد هیچ مفهومی ندارد و نمی‌تواند به عنوان یک حمایت با هدف فقرزدایی تلقی شود. این ملاحظه باید در شاخص‌سازی مورد توجه قرار گیرد.

فصل دوم: روش‌های مورد استفاده کشورهای برای تعدیل مستمری

کشورهای مختلف انواع مختلفی از مستمری‌ها را به همه و یا گروه خاصی از جمعیت ارائه می‌کنند. در گزارش حاضر روش‌های مورد استفاده کشورهای جهت تعدیل سه نوع مستمری اصلی مورد توجه قرار گرفته است. این سه نوع مستمری عبارت‌اند از:

۱. **مستمری پایه**^۱: مستمری پایه در عرف بیمه‌های اجتماعی به میزان حداقل مستمری پرداختی به بیمه‌شده تحت پوشش اطلاق می‌گردد که در ایران مبتنی بر میزان حداقل حقوق و دستمزد ماهانه شاغلین تحت پوشش قانون کار است (پناهی، ۱۳۸۴). این نوع مستمری به درآمد بستگی ندارد و توسط دولت به افراد با حداقل سابقه خدمت پرداخت می‌شود (OECD، ۲۰۰۵). مستمری پایه می‌تواند به صورت پرداخت مزایایی یکسان به تمام بازنشستگان باشد و یا بر اساس سابقه کار، و نه درآمد گذشته، تعیین شود (OECD، ۲۰۱۳).

۲. **مستمری حداقل**^۲: حداقل میزان مزایای بازنشستگی که در هر شرایطی پرداخت می‌شود، حداقل مستمری نام دارد (OECD).

1. Basic Pension

2. Minimum Pension

۲۰۰۵). هدف اصلی این نوع مستمری فراهم کردن حداقل امکانات رفاهی برای افراد نیازمند است تا بتوانند از این طریق زندگی خود و افراد خانواده خود را اداره کنند. سالمندانی که هیچ منبع درآمدی (مانند مزایای مستمری مربوط به درآمد) ندارند نیز، می‌توانند از این مستمری استفاده کنند (همتی و سجادی، ۱۳۹۵).

۳. **مساعدت اجتماعی**^۱: مساعدت اجتماعی شامل ارائه مزایا به گروه‌های آسیب‌پذیر جمعیت به‌ویژه خانوارهای فقیر است که معمولاً بر اساس آزمون وسیع انجام می‌شود (سازمان بین‌المللی کار، ۱۳۹۴). هدف اصلی مساعدت اجتماعی برطرف کردن نیازهای اساسی افرادی است که درآمد آنها برای تأمین این نیازها کافی نیست. بازنشستگی که مستمری مربوط به درآمد آنها پایین است در کنار مستمری مبتنی بر درآمدشان، می‌تواند از این مستمری نیز استفاده کنند (همتی و سجادی، ۱۳۹۵).

باتوجه به ملاحظات بیان‌شده در فصل قبل، روش‌های مختلف تعدیل مستمری - که به سیاست‌های تعدیل مزایا مشهورند - در ادامه ارائه می‌شوند.

استفاده از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI)

روش معمول و ساده آن است که همچون سایر بخش‌ها از شاخص CPI برای تعدیل مستمری‌ها استفاده شود. البته به دلیل پایین بودن نرخ تورم و لذا آثار کم نامتوازن تورم بر جمعیت با سنین متفاوت، استفاده از این روش در بسیاری از کشورها همچون بلژیک، کانادا، شیلی، یونان، فنلاند، فرانسه، ایتالیا، کره، مکزیک، لهستان، اسلواکی و سوئد مرسوم است^۲. برنامه‌های مربوط به این اقدام به «برنامه‌های تعدیل به نسبت هزینه زندگی» (COLA)^۳ شهرت دارند.

1. Social Assistance

۲. به استناد آمارهای بانک جهانی، متوسط نرخ تورم در کشورهای عضو OECD در سال ۲۰۱۵ تنها ۰/۲ درصد است. ترکیه با تورم ۷/۷ درصد و مکزیک با تورم ۲/۷ درصد در سال ۲۰۱۵، بیشترین نرخ تورم را در بین این کشورها به خود اختصاص داده‌اند.

3. Cost of Living Adjustment

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری	کشور
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت		
CPI	n n			CPI	n n		یونان (قبل از ۲۰۰۹)
CPI	%۱۸,۵ %۳۴			CPI	%۱۳,۷ n		کانادا ^۱
CPI	%۲۶,۱ %۵	CPI	%۲۹ %۱۱				بلژیک
CPI	n %۶۰			CPI	%۱۴,۷ n		شیلی
CPI	%۲۵,۶ %۴	CPI	%۳۲ %۳۷				فرانسه
CPI	%۱۹,۵ n						ایسلند
CPI	%۶ %۶۷						کره جنوبی
CPI	%۱۵ %۱۲	CPI	%۳۰,۹ n				لهستان
CPI	%۱۷,۴ %۱۷						پرتغال
CPI	%۶,۸ n	CPI	%۳۰,۶ n				مکزیک
CPI	%۶ %۲۲	CPI	%۴۱,۴ %۲۲				ترکیه
CPI-E	%۱۷,۳ %۷						امریکا

جدول ۳- کشورهای استفاده‌کننده از CPI جهت تعدیل مستمری، به تشریح نوع مستمری

۱. شاخص‌بندی در صورت وجود ثبات مالی

منبع: (OECD, ۲۰۱۳)

تذکر ۱. خانه‌های خالی در برخی ستون‌ها حاکی از عدم ارائه مستمری مربوط به آن ستون در کشور موردنظر و یا تعدیل مستمری مربوطه با روش دیگر است.

تذکر ۲. حرف n به معنای عدم دسترسی به داده‌های قابل‌استناد در این زمینه است.

در ادامه، نحوهٔ تعدیل مستمری در برخی از کشورهایی که از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی استفاده می‌کنند، مورد بحث قرار گرفته است. این بحث در جدول ۳ خلاصه شده است. در این جدول موضوع استفادهٔ کشورها از این شاخص، حد بهره‌مندی (درصد بازنشستگان تحت پوشش) و کفایت مستمری (نسبت رقم پرداختی به متوسط درآمد شاغلان) در هر کشور گزارش شده است.

▲ یونان

یونان از سال ۲۰۱۴، شاخص‌بندی پرداخت (تعیین پرداختی بازنشستگی) خود را از تغییر میزان پرداختی به کارمندان دولتی به شاخص بهای مصرف‌کننده تغییر داده است. همچنین، تا پیش از وقوع بحران در این کشور در سال ۲۰۰۹، مساعدت اجتماعی (یا تورهای حمایتی) و مزایای مستمری پایه نیز، از طریق این شاخص تعدیل می‌شدند.

▲ کانادا

در کانادا دو نوع مستمری پایه و مساعدت اجتماعی با شاخص قیمت تعدیل می‌شوند. هرچند این کشور برای تعدیل مستمری بازنشستگی نیز از شاخص قیمت استفاده می‌کند اما، یک قید وجود دارد و آن اینکه این شاخص‌بندی در صورت وجود ثبات مالی در کشور انجام می‌شود. ارزش نسبی مزایای مستمری پایه به‌طور متوسط ۱۳٫۷ درصد درآمد شاغلین این کشور است. این رقم در بخش مساعدت اجتماعی ۱۸٫۵ درصد است. ۳۴ درصد از مستمری‌بگیران ۶۵ ساله به بالا در این کشور تحت تورهای حمایتی قرار دارند.

▲ بلژیک

در کشور بلژیک دو نوع مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی ارائه می‌شود که ارزش نوع اول ۲۹ درصد و ارزش نوع دوم ۲۶٫۱ درصد متوسط درآمد شاغلین در این کشور است. همچنین، ۱۱ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال تحت پوشش مستمری نوع اول و تنها ۵ درصد تحت پوشش مستمری نوع دوم قرار دارند. این کشور جهت تعدیل سالانهٔ هر دو نوع مستمری از شاخص قیمت‌ها استفاده می‌کند.

▲ شیلی

در کشور شیلی دو نوع مستمری پایه و مساعدت اجتماعی ارائه می‌شود که هر دوی آنها با استفاده از شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌شوند. ارزش نسبی مزایای مستمری پایه، ۱۴,۷ درصد متوسط درآمد شاغلین است و ۶۰ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال از مساعدت اجتماعی برخوردارند.

▲ فرانسه

در فرانسه نیز دو نوع مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی از طریق شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌شوند. ارزش مستمری حداقل، ۲۲ درصد متوسط درآمد شاغلین بوده و ۳۷ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال از آن برخوردار هستند. همچنین، ارزش مساعدت اجتماعی به میزان ۲۵,۶ درصد درآمد شاغلین است و تنها ۴ درصد بازنشستگان از آن بهره‌مند هستند.

▲ ایسلند

این کشور مساعدت اجتماعی را از طریق شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌کند. ارزش نسبی این پرداختی معادل ۱۹,۵ درصد متوسط درآمد شاغلین است.

▲ کره جنوبی

پرداختی مساعدت اجتماعی در کره که تنها به میزان ۶ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است، گستره وسیع ۶۷ درصدی از مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال را شامل می‌شود. این پرداختی سالانه با استفاده از شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌گردد.

▲ لهستان

مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی در لهستان با استفاده از شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌گردند. ارزش نسبی مستمری حداقل ۲۳,۹ درصد و ارزش پرداختی مساعدت اجتماعی ۱۵ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است که ۱۲ درصد بازنشستگان از آن بهره‌مند هستند.

▲ پرتغال

پرداختی مساعدت اجتماعی در پرتغال با استفاده از شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌شود. تعدیل سایر مستمری‌ها با استفاده از شاخص‌های دیگری انجام می‌گیرد که در عناوین مرتبط به آنها اشاره خواهد شد. ارزش مساعدت اجتماعی ۱۷,۴ درصد متوسط درآمد شاغلین در این کشور است که ۱۷ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال مشمول آن هستند.

▲ مکزیک

دو نوع مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی در مکزیک از طریق شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌گردند. ارزش مستمری حداقل ۳۰,۶ درصد و ارزش مساعدت اجتماعی ۶,۸ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است.

▲ ترکیه

مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی در ترکیه از طریق شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌شوند. ارزش مستمری حداقل ۴۱,۴ درصد و ارزش مساعدت اجتماعی ۶ درصد متوسط درآمد شاغلین است که ۲۲ درصد بازنشستگان از هر دوی این مستمری‌ها برخوردارند.

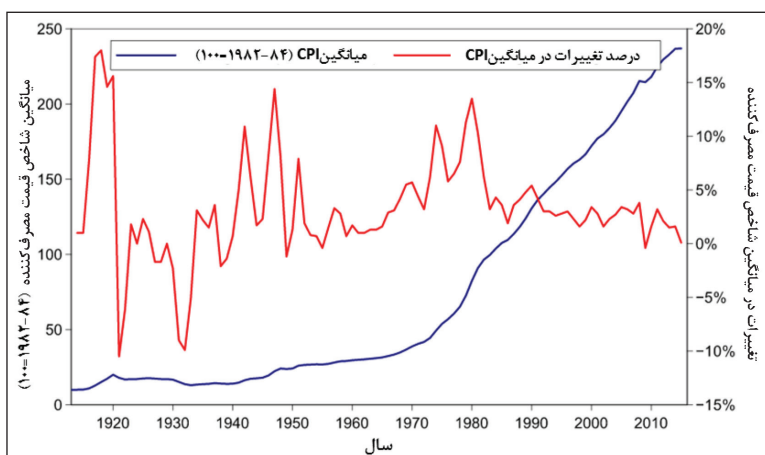
استفاده از شاخص قیمتی مجزا برای سالمندان

هنگامی که از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) برای تعدیل مستمری سالمندان استفاده می‌شود، سؤالاتی مطرح می‌گردد؛ سؤالاتی از این دست که آیا سبد کالا و وزن‌هایی که برای محاسبه این شاخص مورد استفاده قرار گرفته شده است، برای سالمندان هم مصداق دارد؟ آیا میزان رشد هزینه‌های زندگی سالمندان با سایر افراد یک کشور یکسان است؟ و اینکه این شاخص جنبه تناسب درآمد و هزینه زندگی سالمندان را در نظر می‌گیرد؟

گرچه این مسائل در کشورهایی با تورم بسیار پایین همچون کشورهای نام‌برده از درجه اهمیت کمی برخوردار است ولی، با افزایش نرخ تورم، درجه اهمیت آنها

بیشتر می‌شود و لحاظ سبد مصرفی سالمندان ضرورت می‌یابد.^۱ با این وجود، حتی در کشورهای با تورم پایین نیز، ابعاد عدم توجه به این مسائل در بلندمدت مورد بررسی قرار گرفته است؛ به‌طور واضح، در امریکا مطالعاتی در زمینه آثار بلندمدت لحاظ شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی برای تعدیل مستمری سالمندان انجام شد که به ایجاد شاخصی مجزا برای تعدیل مستمری سالمندان امریکا منجر شد. نکته قابل توجه آن است که بسیاری از کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه که در سال ۲۰۱۵، تورمی برابر با یا بالاتر از تورم ۰/۱ درصدی امریکا داشته‌اند، همچون امریکا به آثار تورم بر سالمندان توجه نکرده‌اند.

نمودار ۱ شاخص CPI سالانه در امریکا (شاخص سمت چپ و صعودی) و میزان تغییرات آن (شاخص سمت راست و نوسانی) را طی سال‌های ۲۰۱۵-۱۹۱۳ نشان می‌دهد. نکته قابل توجه این نمودار آن است که برای اقتصادی با نرخ تورمی اغلب زیر ۳ درصد، عدد شاخص CPI در عرض کمتر از ۲۵ سال دو برابر شده است. این بدین معناست که در طول این مدت ارزش واقعی دارایی‌ها به شدت کاهش یافته است. این موضوع اهمیت بالای توجه به شاخص‌های تعدیل مستمری را حتی در کشورهای با نرخ تورم پایین نشان می‌دهد.

Δ نمودار ۱- روند شاخص بهای مصرف‌کننده و تغییرات متوسط سالانه آن در امریکا طی سال‌های ۲۰۱۵-۱۹۱۳.

۱. مخصوصاً بالاتر بودن میزان افزایش قیمت گروه‌های کالاها و خدماتی که بیشتر در سبد مصرفی سالمندان قرار دارند (مانند گروه بهداشت و درمان)، سبب می‌شود که تورم درک‌شده توسط سالمندان به‌طور معناداری با تورم درک‌شده توسط متوسط جامعه متفاوت باشد.

در ایالات متحده آمریکا با این استدلال که سبد مصرفی سالمندان از متوسط جامعه متفاوت است، شاخص‌های ویژه گروه‌های سالمند ساخته می‌شود؛ به نحوی که وزن‌های داده‌شده به گروه‌های مختلف کالاها و خدمات منطبق بر الگوی مصرفی خاص این گروه است. نرخ تورمی که با کمک این شاخص برآورد می‌گردد، نرخ تورم ویژه سالمندان نام دارد که می‌تواند با نرخ تورم متوسط جامعه متفاوت باشد. به این ترتیب، ایالات متحده آمریکا مستمري‌ها را با شاخصی مجزا از نرخ تورم تعدیل می‌کند. این روش تعدیل مستمري در برخی دیگر از کشورها نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

با این حال، شاخص‌های ویژه گروه‌های سالمند نیز مشکلاتی دارند؛ چراکه این شاخص‌ها فقط به تغییر وزن‌ها توجه دارند، در حالی که نارسایی‌های استفاده از شاخص قیمت جهت تعدیل مستمري فقط از عدم توجه به تغییر وزن ناشی نمی‌شود و نوع نیازهای خانوارهای گروه هدف و توجه به بازار مصرف گروه هدف نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. شایان توجه است که ساخت گروه هدف در کشورهای مختلف تفاوت می‌کند و قدر مسلم، در هیچ کشور جهان سالمندان تنها گروه هدف مستمري‌های مختلف نیستند.

▲ شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی برای سالمندان (CPI-E)^۱ در آمریکا

ارزش نسبی مساعدت اجتماعی در آمریکا به‌طور متوسط ۱۷٫۳ درصد در آمد شاغلین است و ۷ درصد از مستمري‌بگیران بالای ۶۵ سال از تورهای حمایتی استفاده می‌کنند. این پرداختی‌ها در آمریکا از طریق شاخص قیمت‌ها تعدیل می‌شوند (OECD، ۲۰۱۵). اما این شاخص قیمت با شاخص قیمت مرسوم تفاوت‌هایی دارد.

دفتر آمار کار آمریکا (BLS)^۲ دو شاخص مجزا برای دو گروه از افراد محاسبه می‌کند. نخست، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی برای تمام مصرف‌کنندگان شهری (CPI-U)^۳ است که سبد مصرفی حدود ۸۸ درصد جمعیت آمریکا را در نظر دارد. شاخص دیگر، شاخص بهای کالاها و

1. Consumer Price Index for Elderly

2. Bureau of Labor Statistics

3. Consumer Price Index for All Urban Consumers

خدمات مصرفی حقوق‌بگیران شهری و کارکنان دفتری (CPI-W)^۱ به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از جمعیت موردنظر در شاخص CPI-U است که ۲۹ درصد جمعیت آمریکا را شامل می‌شود. درنهایت، شاخص تجربی سومی که توسط این دفتر تهیه می‌شود، شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی برای سالمندان (CPI-E) نام دارد که تعدیلات مستمری‌های بازنشستگی در آمریکا بر اساس این شاخص انجام می‌شود. البته باید توجه کرد که در این روش تعدیل، نسبت پرداختی به گروه هدف در مقایسه با حقوق شاغلان مدنظر نیست؛ چون این نسبت پیوسته در حال تغییر خواهد بود.^۲

تاریخچهٔ محاسبهٔ شاخص مذکور چندان طولانی نیست. دفتر آمار کار آمریکا با این استدلال که الگوی مصرف سالمندان متفاوت از جوانان است، از سال ۱۹۸۲ شاخص قیمتی مجزایی برای سالمندان محاسبه کرد. سالمند در تعریف این نهاد، به معنای مرد یا زنی است که حداقل ۶۲ سال داشته باشد. بر این اساس، ۲۴ درصد از کل مصرف‌کنندگان آمریکا در سال ۲۰۱۰ مشمول این تعریف می‌شدند که هزینه‌های مراقبت درمانی آنها دو برابر افراد دیگر بود (دفتر آمار کار، ۲۰۱۲).

شاخص CPI-E بر اساس وزن مخارج مصرفی خانواده‌های تحت سرپرستی افراد ۶۲ ساله و بیشتر محاسبه می‌شود و صرفاً یک وزن‌دهی متفاوت از شاخص بهای مصرف‌کننده است. بنابراین، این شاخص به دنبال محاسبهٔ شاخصی پایه‌ای و جدید برای سالمندان نیست.

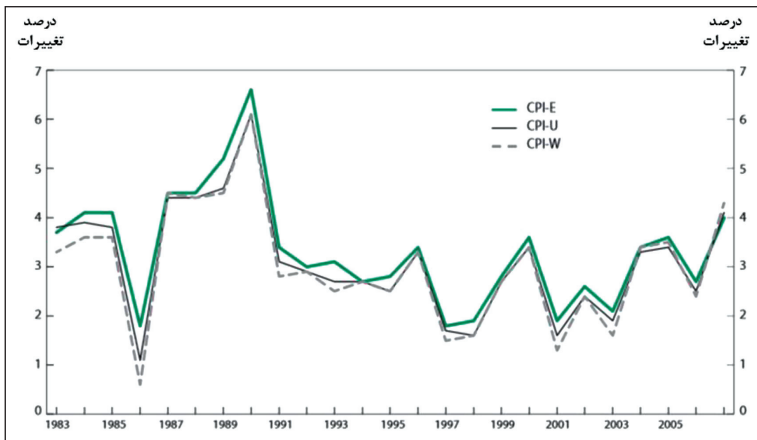
بررسی روند شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی برای سالمندان در آمریکا نشان می‌دهد که این شاخص از دسامبر سال ۱۹۸۲ تا دسامبر سال ۲۰۱۱ به میزان ۱۴۲٫۸ درصد افزایش یافته، درحالی‌که شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی برای تمام مصرف‌کنندگان شهری به میزان ۱۳۱٫۲ درصد و شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی حقوق‌بگیران شهری و کارکنان دفتری به میزان

1. Urban Wage Earners and Clerical Worker

۲. چنانچه نسبت پرداختی به گروه هدف در مقایسه با حقوق شاغلان مدنظر باشد، باید تعدیل مستمری سالمندان با همان شاخصی انجام شود که حقوق شاغلان با استفاده از آن تعدیل می‌شود. به‌این ترتیب، حقوق مستمری‌بگیران همواره درصد ثابتی از حقوق شاغلان است. در غیر این صورت، تعدیل مستمری‌ها با شاخصی متفاوت سبب می‌شود که ارقام پرداختی در طول زمان نسبت به حقوق شاغلان ثابت باقی نماند.

۱۲۶٫۷ درصد افزایش یافته است. به بیانی دیگر، طی این دوره شاخص CPI-E سالانه با نرخ متوسط ۳٫۱ درصد افزایش یافته است؛ در حالی که شاخص‌های CPI-W و CPI-U با نرخ متوسط سالانه ۲٫۹ درصد رشد کرده‌اند. دلالت این امر آن است که اگر برای تعدیل مستمری‌های سالمندان از شاخص CPI-W یا CPI-U استفاده می‌شد، سالمندان به‌طور متوسط سالانه ۰٫۲ درصد از قدرت خرید خود را از دست می‌دادند.

اثر بلندمدت این میزان تفاوت اندک به حدی است که هوبین و لاگاکس^۱ در سال ۲۰۰۳ تخمین زدند که صندوق تأمین اجتماعی امریکا در صورت در نظر گرفتن شاخص CPI-E برای تعدیل مستمری‌ها در عرض ۳۵ سال خالی خواهد شد، در حالی که با استفاده از شاخص CPI-W این زمان به ۴۰ سال افزایش می‌یابد (بارت^۲ و لاگاکس، ۲۰۰۳). در نمودار ۲ روند شاخص تجربی CPI-E در کنار دو شاخص دیگر طی سال‌های ۲۰۰۷-۱۹۷۳ نمایش داده شده است.

Δ ۲- نمودار مقایسه روند سه شاخص CPI-U، CPI-E و CPI-W در امریکا طی سال‌های ۲۰۰۷-۱۹۸۳

1. Hobijn & Lagakos

2. Bart

همان‌گونه که در نمودار اخیر ملاحظه می‌شود، شاخص CPI-E اغلب بالای دو نمودار دیگر قرار دارد که به معنای اثر گذاری بیشتر تورم بر اقلام مصرفی خانوارهای متکی به سالمندان است. با این وجود، مطالعات جدید نشان می‌دهند که تفاوت بین شاخص CPI-E و CPI-W در دههٔ اخیر بسیار کاهش یافته است؛ طی دورهٔ ۲۰۰۲-۱۹۸۳، شاخص CPI-E سالانه ۰/۴ درصد سریع‌تر از CPI-W رشد می‌کرد اما، این دو شاخص طی سال‌های ۱۵-۲۰۰۲ افزایش سالانه‌ای تقریباً یکسان را نشان داده‌اند.^۱ یکی از دلایل این موضوع کاهش نرخ رشد قیمت مراقبت‌های پزشکی در دههٔ اخیر است. اگر نرخ رشد قیمت مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی به همین شکل کنترل شود، نرخ تورم درک شده توسط سالمندان و غیرسالمندان کاملاً برابر خواهد شد اما، اگر این‌گونه نشود همچنان نیاز به تعدیل مستمری‌ها بر اساس شاخص قیمت ویژهٔ سالمندان وجود خواهد داشت (مونل و چن،^۲ ۲۰۱۵).

▲ شاخص بخشی بهای کالاها و خدمات مصرفی در پرغال

از آنجاکه برای محاسبهٔ شاخص CPI قیمت سبدهی از کالاها و خدمات تعیین و سپس با وزن‌دهی هر گروه کالاها و خدمات شاخص کل ساخته می‌شود، برخی کشورها کالاهایی که کمتر مورد استفادهٔ سالمندان است را حذف و لذا، از شاخص بخشی CPI استفاده می‌کنند. پرغال برای تعدیل مستمری حداقل خود از شاخص منحصر به فردی استفاده می‌کند. در این شاخص با حذف بخش مسکن از شاخص CPI، تعدیلات مستمری‌های تأمین اجتماعی انجام می‌شود.

▲ محدودیت‌های شاخص‌های قیمتی مجزا برای سالمندان

به‌رغم اینکه ساخت شاخص‌های قیمتی مجزا برای سالمندان مزیت‌های زیادی دارد که قبلاً ذکر شد، این شاخص‌ها محدودیت‌هایی هم دارند که در ادامه به آنها اشاره می‌شود:

۱. اختلاف بین این دو شاخص در دورهٔ ۱۵-۲۰۰۲ تنها ۰/۰۷ درصد بوده است.

۱. **خطای تعمیم بالاتر:** اولین محدودیت شاخص یادشده این است که خطای نمونه‌گیری در ساختن آن نسبت به شاخصی که برای کل جمعیت استخراج می‌گردد، بیشتر است. طبق تعریف، از الگوی مصرفی و هزینه‌ای افرادی برای ساختن این شاخص استفاده می‌شود که حداقل دارای یکی از شرایط زیر باشند:

- افرادی که حداقل دارای ۶۲ سال سن باشند؛
- خانوارهایی که سرپرست آنها حداقل ۶۲ سال سن دارد.

بنابراین، گسترهٔ جامعهٔ مرتبط با شاخص CPI-E بسیار کوچک‌تر از شاخص CPI-U است (قبلاً بیان شد که تقریباً تنها ۲۴ درصد از کل مصرف‌کنندگان آمریکا در سال ۲۰۱۰، مشمول تعریف این شاخص بودند). به دلیل آنکه حجم نمونهٔ این شاخص متناسب با حجم جامعهٔ آن کوچک خواهد بود، وزن‌های مخارج مورد استفاده برای این شاخص نیز خطای تعمیم بیشتری نسبت به شاخص دیگر خواهند داشت. مفهوم بحث این است که نمونهٔ برگزیده با تکیه بر جامعهٔ آماری نرمال نشده است و احتمال دارد که نمونه تصویری واقعی از جامعهٔ مورد نظر نباشد. این یک خطای مهم است که از نظر آماری به آن اهمیت زیادی داده می‌شود.

۲. **خطای مکان نمونه‌گیری:** محدودیت دیگر آن است که در ساختن شاخص CPI-E از نمونه‌های مراکز خرید مشابه با نمونه‌های سایر شاخص‌ها، جهت جمع‌آوری قیمت‌های خرده‌فروشی استفاده می‌گردد که این امر به معنای استفاده از اطلاعات یکسان در مورد قیمت‌های پرداختی در محاسبهٔ این شاخص و سایر شاخص‌ها است. تنها تفاوت موجود این است که وزن‌های داده‌شده به گروه‌های کالایی تغییر می‌کند که این وزن‌ها منطبق با الگوی هزینه‌ای سالمندان تعیین می‌شود. به روایت دیگر، خانوارهای متکی به سالمندان ممکن است از مکان‌هایی خرید کنند که افراد عادی چندان به رفتن به آن مکان‌ها رغبتی نداشته باشند. علاوه‌براین، ممکن است خانوارهای مورد بحث با خرید اجناس

نزدیک به فاسد شدن و با تاریخ مصرف محدودتر، بهای کمتری بابت اقلام مصرفی خود بپردازند. استفاده از اطلاعات قیمتی یکسان و تکیه کردن صرف بر وزن‌های سبب مصرف خانوارها، سبب می‌شود که برآوردی اریب و تورش‌دار از شاخص مربوط به گروه هدف حاصل شود.

۳. خطای نمونه‌گیری: هنگامی که هدف ساختن شاخصی برای تعدیل دریافتی گروه خاصی باشد، منطقی‌تر این است که از نمونه‌ای برای استخراج وزن‌ها استفاده شود که متناسب با دریافت کنندگان آن مستمری است. به‌عنوان مثال، نمونه داروهایی که به‌منظور بررسی قیمت در یک داروخانه در نظر گرفته می‌شود، مربوط به عموم جامعه بوده و متفاوت از داروهایی است که سالمندان استفاده می‌کنند؛ اما در شاخص CPI-E بدون توجه به این موضوع، همان سبب دارویی مورد استفاده در شاخص CPI-U مورد سنجش قرار می‌گیرد.

۴. خطای غفلت از افراد تحت پوشش بازنشسته: محدودیت دیگر آنکه درست است سبب مصرفی سالمندان از سبب مصرفی عموم جامعه متفاوت است و این نکته در محاسبه شاخص CPI-E مورد توجه قرار می‌گیرد اما، افرادی که عملاً از دریافتی بازنشستگی استفاده می‌کنند، همگی سالمند نیستند. به‌بیان دیگر، چنانچه فرد بازنشسته سرپرست خانوار باشد، تمام افراد آن خانوار الزاماً سالمند نیستند و حتی ممکن است کودکی در خانوار از این دریافتی استفاده کند؛ لذا هرچند این استدلال درست است که سبب مصرفی یک خانوار با سرپرست سالمند متفاوت از شرایط نرمال جامعه است اما، الزاماً نمی‌توان برای محاسبه شاخص جهت تعدیل مستمری‌های بازنشستگی، وزن اقلامی که بیشتر مرتبط با افراد سالمند است را بالا و وزن سایر موارد را پایین در نظر گرفت؛ این نکته در بسیاری از موارد در عمل و برای آمارگیری از نمونه‌ها مورد غفلت قرار می‌گیرد.

برخی از کشورها به‌منظور سهیم‌شدن مستمری‌بگیران در استانداردهای روبه‌رشد زندگی، جهت افزایش میزان مستمری‌ها از شاخص ترکیبی رشد قیمت‌ها و دستمزدها استفاده می‌نمایند. دلیل دیگر لحاظ شاخص دستمزد در شاخص تعدیل مستمری، افزایش اندک شاخص قیمت در اغلب این کشورهاست؛ به‌طوری‌که افزایش شاخص دستمزد بیشتر از افزایش شاخص قیمت و اغلب بیش از ۱.۵ برابر آن است^۱. بنابراین، چنانچه مستمری‌ها در این کشورها تنها بر اساس تورم تعدیل شود، فاصله در آمد بازنشستگان از درآمد متوسط جامعه به مرور زمان افزایش می‌یابد.

این نکته با در نظر گرفتن این واقعیت که در بسیاری از اوقات، نرخ تورم کشورهای پیشرفته منفی است، اهمیت بیشتری هم پیدا می‌کند. لحاظ شاخص دستمزد در تعدیل مستمری‌ها در این حالت، منجر به اجتناب از فقر نسبی مستمری‌بگیران می‌شود. در ادامه، کشورهای استفاده‌کننده از این شاخص برای تعدیل مستمری‌ها مورد بحث قرار می‌گیرند. خلاصه این بحث، به تشریح نوع استفاده کشورهای از این شاخص، در جدول ۴ ارائه شده است.

۱. به‌منظور نشان دادن این موضوع که در کشورهایی که از این شاخص برای تعدیل مستمری‌ها استفاده می‌کنند، رشد دستمزدها عموماً بیشتر از رشد قیمت‌ها است، سعی شده است نرخ افزایش قیمت‌ها و دستمزدها برای هر یک از کشورهای این گروه گزارش شود. به دلیل دسترس بودن این آمار در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸، رشد قیمت‌ها و دستمزدها در این سال‌ها مقایسه شده است.

مساعدت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری
شاخص تعدیل	حد کفایت بهره‌مندی	شاخص تعدیل	حد کفایت بهره‌مندی	شاخص تعدیل	حد کفایت بهره‌مندی	کشور
$\%2.8$ یا WT یا CPI	n n			$\%2.5$ یا WT یا CPI	$\%1.6$ $\%2.7$	انگلستان
$\%33.3 + (CPI) \%6.7$ (دستمزد)	$\%13.1$ n	$+ (CPI) \%6.7$ $\%33.3$ (شاخص دستمزد)	$\%12$ n	$+ (CPI) \%6.7$ $\%33.3$ (شاخص دستمزد)	$\%9$ n	جمهوری چک
$\%8.0 + (CPI) \%2.0$ (دستمزد)	$\%14.4$ $\%6$			$\%8.0 + (CPI) \%2.0$ (شاخص دستمزد)	$\%13$ n	استونی
$\%20.8 + (CPI) \%8.0$ (دستمزد)	$\%20.8$ $\%4.7$			$\%20 + (CPI) \%8.0$ (شاخص دستمزد)	$\%17.7$ n	فنلاند
$\%5.0 + (CPI) \%5.0$ (شاخص دستمزد)	$\%21.2$ $\%12$	$+ (CPI) \%5.0$ $\%5.0$ (شاخص دستمزد)	$\%15.6$ n			سوئیس
		$+ (CPI) \%5.0$ $\%5.0$ (شاخص دستمزد)	n $\%29$	$+ (CPI) \%5.0$ $\%5.0$ (شاخص دستمزد)	n n	لوزامبورگ (تا سال ۲۰۱۳)
				$\%25 + (CPI) \%7.5$ (شاخص دستمزد)	n n	پرتغال

جدول ۴- کشورهای استفاده‌کننده از شاخص ترکیبی دستمزد و قیمت‌ها جهت تعدیل مستمری، به تشریح نوع مستمری Δ

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	
			٪۴۰ + (CPI) ٪۶۰ (شاخص دستمزد)			اسلوونی
ترکیبی از رشد شاخص قیمت و رشد متوسط درآمد خالص ماهانه شغلین	٪۹،۱ n	ترکیبی از رشد شاخص قیمت و رشد متوسط درآمد خالص ماهانه شغلین	٪۱۱،۴ ٪۱			مجارستان ^۱
ترکیبی از شاخص قیمت و متوسط درآمد خالص ماهانه شغلین	n n			ترکیبی از شاخص قیمت و متوسط درآمد خالص ماهانه شغلین	٪۴۰،۱ n	نیوزلند

۴ ادامه جدول ۴

۱. شاخص‌بندی هر دو مستمری در مجارستان از سال ۲۰۱۲ به بعد، عمدتاً بر اساس تورم انجام می‌گیرد.

منبع: (۲۰۱۳، OECD)

تذکر ۱. خانه‌های خالی در برخی ستون‌ها حاکی از عدم ارائه مستمری مربوط به آن ستون در کشور مورد نظر و یا تعدیل مستمری مربوطه با روش دیگر است. تذکر ۲. حرف n به معنای عدم دسترسی به داده‌های قابل‌استناد در این زمینه است.

انگلستان

انگلستان دو نوع پرداختی مستمری پایه و مساعدت اجتماعی را ارائه می‌دهد. ارزش پرداختی مستمری پایه ۱۶,۵ درصد درآمد شاغلین است و ۲۷ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال از این پرداخت‌ها بهره‌مند هستند. هر دوی این پرداخت‌ها از طریق شاخصی منحصر به فرد تعدیل می‌شوند که عبارت‌اند از: شاخص قیمت یا شاخص دستمزد یا رشد به میزان ۲,۵ درصد.

انگلستان اقدامات دیگری هم در راستای ملاحظهٔ دوم تعدیل مستمری‌ها (تناسب درآمد و هزینه) انجام داده است که از جمله می‌توان به ایجاد صندوق پس‌انداز اشتغال ملی (NEST)^۱ در این کشور اشاره کرد. این صندوق به صورت پیش‌فرض در برنامهٔ ملی جدید ثبت‌نام خود کار^۲ ایفای نقش می‌کند. دولت انگلستان از طریق این سیستم، در پی رفع فاصلهٔ زیاد بین دریافتی خانوارهای با درآمد کم و متوسط است (OECD, ۲۰۱۳).

جمهوری چک

در کشور چک هر سه نوع مستمری پایه، مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی پرداخت می‌گردد. شاخص مورداستفاده برای تعدیل هر سه نوع این مستمری‌ها شاخصی ترکیبی است که ۳۳,۳ درصد آن شاخص دستمزد و ۶۶,۷ درصد آن شاخص قیمت‌ها است. استفاده از شاخص ترکیبی مذکور برای تعدیل مستمری عمدتاً به این دلیل انجام می‌شود که افزایش دستمزد در این کشور غالباً از افزایش قیمت‌ها بیشتر است. مثلاً در سال ۲۰۰۷، تورم در این کشور به میزان ۲,۹ درصد بود، در حالی که دستمزدها حدود ۷,۳ درصد رشد کرده بود.

ارزش نسبی مستمری پایه ۹ درصد، ارزش نسبی مستمری حداقل ۱۲ درصد، و ارزش نسبی مساعدت اجتماعی ۱۳,۱ درصد متوسط درآمد شاغلین در این کشور است.

1. National Employment Savings Trust

2. New National Automatic Enrolment Program

▲ استونی

در استونی دو نوع مستمري پایه (به روش امتیازی) و تورهای حمایتی ارائه می‌شود. ارزش نسبی پرداختی مستمري پایه ۱۳ درصد و ارزش نسبی مساعدت اجتماعی ۱۴,۴ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است. استونی برای تعدیل هر دو نوع این مستمري‌ها از شاخص ترکیبی شامل ۸۰ درصد شاخص دستمزد و ۲۰ درصد شاخص قیمت‌ها استفاده می‌کند. تنها ۶ درصد از مستمري‌بگیران بالای ۶۵ سال از تورهای حمایتی برخوردار هستند.

علت مدنظر قرار دادن شاخص دستمزد در تعدیل مستمري‌ها در برخی از کشورها این است که نرخ رشد قیمت‌ها از نرخ رشد دستمزدها در این کشورها کمتر است.

علت مدنظر قرار دادن شاخص دستمزد در تعدیل مستمري‌ها این بود که در سال ۲۰۰۷ تورم در این کشور ۸,۹ درصد بود، در حالی که دستمزد در این سال به میزان ۱۳,۱ درصد رشد داشت. لذا اگر مستمري بازنشستگی تنها بر اساس تورم تعدیل می‌شد، شکاف بین درآمد بازنشستگان و درآمد متوسط جامعه در خلال زمان افزایش می‌یافت و بنابراین، بی‌توجهی به ملاحظه دوم تعدیل مستمري‌ها منجر به فقر نسبی سالمندان بازنشسته شد. این موضوع با توجه به تورم ۰,۵- درصدی این کشور در سال ۲۰۱۵ اهمیت بیشتری هم می‌یابد.

▲ فنلاند

نوع مستمري‌های پرداختی در فنلاند همانند کشور استونی است؛ اما درست عکس کشور استونی، شاخص ترکیبی مورد استفاده برای تعدیل مستمري در این کشور شامل ۲۰ درصد شاخص دستمزد و ۸۰ درصد شاخص قیمت است. لازم به ذکر است که در سال ۲۰۰۸، تورم در فنلاند ۲,۵ درصد و رشد دستمزد به میزان ۲,۸ درصد بوده است. ارزش نسبی مستمري پایه در این کشور ۱۷,۷ درصد متوسط درآمد شاغلین است. اما این رقم در تورهای حمایتی ۲۰,۸ درصد است که ۴۷ درصد از مستمري‌بگیران بالای ۶۵ سال از آن بهره‌مند هستند.

▲ سوئیس

در کشور سوئیس، دو نوع مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی پرداخت می‌شود که هر دو از طریق شاخصی ترکیبی متشکل از ۵۰ درصد شاخص دستمزد و ۵۰ درصد شاخص قیمت تعدیل می‌شوند. به‌منظور مقایسه با سایر کشورهای این دسته، رشد شاخص دستمزد در سال ۲۰۰۸ در این کشور ۲,۱۳ درصد و رشد شاخص قیمت ۰,۷ درصد بوده است.

۱۲ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال در سوئیس از مساعدت اجتماعی (تورهای حمایتی) استفاده می‌کنند که ارزش نسبی این پرداخت‌ها، ۲۱,۲ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است. همچنین، ارزش مستمری حداقل ۱۵,۶ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است. این در حالی است که درآمد شاغلین کشور سوئیس از بالاترین درآمدها حتی در بین کشورهای اروپایی محسوب می‌شود.

▲ لوکزامبورگ

لوکزامبورگ تا سال ۲۰۱۳ دو نوع مستمری پایه و مستمری حداقل پرداخت می‌کرد و ۲۹ درصد مستمری‌بگیران از مستمری حداقل بهره‌مند بودند. لوکزامبورگ تا همین سال، همچون سوئیس، از ترکیب دو شاخص دستمزد و قیمت با وزن‌های برابر برای تعدیل مستمری‌ها استفاده می‌کرد اما، از آن‌پس شاخص تعدیل مستمری‌ها به شاخص ترکیبی از شاخص هزینه زندگی و دستمزد سالانه تغییر یافت. شایان ذکر است که در سال ۲۰۰۸، تورم در این کشور ۲,۳ درصد و افزایش شاخص دستمزد ۴,۹ درصد بوده است.

▲ پرتغال

در پرتغال تعدیل مستمری پایه از طریق یک شاخص ترکیبی شامل ۲۵ درصد شاخص دستمزد و ۷۵ درصد شاخص قیمت انجام می‌شود. جهت مقایسه، در سال ۲۰۰۸، تورم در این کشور ۲,۸ درصد و افزایش شاخص دستمزد ۴,۷۵ درصد بوده است.

اسلوونی

مستمری حداقل در اسلوونی با استفاده از شاخص ترکیبی شامل ۶۰ درصد شاخص دستمزد و ۴۰ درصد شاخص قیمت تعدیل می‌شود. ارزش این پرداختی ۱۳,۳ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است که تنها ۲ درصد بازنشستگان از آن بهره‌مند هستند. لازم به ذکر است که در سال ۲۰۰۸، تورم در این کشور ۳,۶ درصد و افزایش شاخص دستمزد ۸,۲ درصد بوده است.

مجارستان

در مجارستان هر دو نوع مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی از طریق شاخصی ترکیبی متشکل از شاخص قیمت و متوسط درآمد خالص ماهانه شاغلین تعدیل می‌شوند. البته اطلاعات جدید گویای آن است که این کشور از درجه اهمیت شاخص دوم کاسته و عمدتاً با استفاده از شاخص قیمت‌ها تعدیلات خود را انجام می‌دهد. به‌طور مشخص، شاخص‌بندی در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱، بر اساس میانگین رشد دستمزدها (متوسط درآمد خالص ماهانه) و قیمت‌ها انجام شد اما، از سال ۲۰۱۲ به بعد شاخص‌بندی عمدتاً بر اساس تورم انجام می‌گیرد (OECD, ۲۰۱۳).

ارزش مستمری حداقل در این کشور ۱۱,۴ درصد و ارزش مساعدت اجتماعی ۹,۱ درصد متوسط درآمد شاغلین است و تنها ۱ درصد بازنشستگان از مستمری حداقل برخوردارند.

نیوزلند

در نیوزلند هم مانند مجارستان، دو نوع مستمری پایه و مساعدت اجتماعی از طریق شاخص ترکیبی شاخص قیمت‌ها و متوسط درآمد خالص ماهانه تعدیل می‌شوند. ارزش پرداختی مستمری پایه در این کشور ۴۰,۱ درصد متوسط درآمد شاغلین است.

استفاده از شاخص ترکیبی قیمت (دستمزد) و تولید ناخالص داخلی

برخی کشورها از شاخص ترکیبی دیگری استفاده می‌کنند که از ترکیب شاخص دستمزد با رشد تولید ناخالص داخلی یا ترکیب شاخص قیمت با رشد تولید ناخالص داخلی به دست می‌آید.

منطق استفاده از شاخص مذکور برای تعدیل مستمری‌ها این است که مستمری بازنشستگی که در حال حاضر پرداخت می‌شود از سرمایه‌گذاری دارایی‌های گذشته بازنشستگان ناشی شده است^۱ و لذا، جهت حفظ تعادل منابع و مصارف صندوق پرداخت‌کننده مستمری و جلوگیری از ورشکستگی آن، باید بین بازدهی این سرمایه‌گذاری (که خود را در رشد اقتصادی نشان می‌دهد) و میزان مستمری‌ها تناسب وجود داشته باشد. در ادامه، کشورهایی که از این نوع شاخص برای تعدیل مستمری‌ها استفاده می‌کنند، مورد بحث قرار می‌گیرند. این بحث در جدول ۵ خلاصه شده است.

یونان

یونان پس از بحران سال ۲۰۰۹ و انباشت بدهی‌های دولت، شاخص تعدیل خود را از شاخص قیمت به شاخص ترکیبی تغییر داد. این کشور برای تعدیل مستمری پایه خود از یک شاخص ترکیبی استفاده می‌کند که ۵۰ درصد از رشد شاخص قیمت و ۵۰ درصد از رشد تولید ناخالص داخلی تشکیل شده است. ارزش نسبی مستمری پایه به‌طور متوسط ۴۹ درصد درآمد شاغلین در این کشور است. لازم به ذکر است که در سال ۲۰۱۵، تورم در این کشور ۱/۷- درصد و رشد اقتصادی ۰/۲- درصد بوده است.

پرتغال

این کشور برای تعدیل مستمری حداقل خود از ترکیب رشد شاخص قیمت و رشد تولید ناخالص داخلی استفاده می‌کند؛ با این توضیح که برای بازنشستگان با درآمد پایین، شاخص‌بندی بیشتر بر اساس شاخص قیمت انجام می‌شود

۱. منطقی‌استفاده از این شاخص بیشتر در صندوق‌های با نظام‌های اندوخته‌گذاری مرسوم است.

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	کشور
					۴۹ n %	یونان (پس از ۲۰۰۹)
		شاخص ترکیبی قیمت و رشد تولید ناخالص داخلی ^۱	۳۰,۴ ۵۹ %	۵۰ % (CPI رشد) + ۵۰ % (GDP رشد)		پرتغال

جدول ۵- کشورهای استفاده‌کننده از شاخص ترکیبی قیمت‌ها (دستمزدها) و GDP جهت تعدیل مستمری، به تشریح نوع مستمری

۱. با افزایش درآمد بازنشستگان وزن شاخص قیمت کاهش و وزن رشد تولید ناخالص داخلی افزایش می‌یابد.

منبع: (OECD, ۲۰۱۳)

تذکر ۱. خانه‌های خالی در برخی ستون‌ها حاکی از عدم ارائه مستمری مربوط به آن ستون در کشور موردنظر و یا تعدیل مستمری مربوطه با روش دیگر است.

تذکر ۲. حرف n به معنای عدم دسترسی به داده‌های قابل‌استناد در این زمینه است.

و هرچه در آمد بازنشستگان افزایش می‌یابد، وزن رشد تولید ناخالص داخلی بیشتر می‌گردد. شایان ذکر است در سال ۲۰۱۵، تورم در این کشور ۰.۵ درصد و رشد تولید ناخالص ۱.۵ درصد بوده است.

ارزش مستمری حداقل در این کشور، ۳۰.۴ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است که ۵۹ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال از این نوع پرداختی بهره‌مند هستند.

استفاده از شاخص‌های مختلف بر اساس سن سالمندان

ژاپن دو نوع مستمری پایه و مساعدت اجتماعی ارائه می‌کند. سیستم تعدیل مستمری پایه در ژاپن مبتنی بر سن سالمندان است.

به بیانی روشن، تعدیل مستمری در این کشور برای سالمندان قبل از ۶۷ سال با استفاده از شاخص دستمزد و برای سالمندان بالای ۶۷ سال با استفاده از شاخص قیمت انجام می‌شود. ارزش این پرداختی ۱۵.۸ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است.

استفاده از شاخص هزینه زندگی یا ترکیب و مقایسه آن با

سایر شاخص‌ها

برخی کشورها برای تعدیل مستمری‌ها از شاخص هزینه زندگی استفاده می‌کنند و بر اساس میزان تفاوت مستمری فعلی با این شاخص، اقدام به اصلاح میزان مستمری می‌کنند.

استدلال ساده در استفاده از این شاخص آن است که درآمد مستمری‌بگیران باید به میزان افزایش سالانه هزینه زندگی افزایش یابد و در ترکیب آن با سایر شاخص‌ها نیز معمولاً اولویت با این شاخص است. در ادامه کشورهایی که از این روش برای تعدیل مستمری استفاده می‌کنند، مورد بحث قرار می‌گیرند. این اطلاعات در جدول ۶ خلاصه شده است.

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری	
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	کشور	
CPI یا شاخص هزینه زندگی هر کدام که بیشتر باشد.	n ٪۷۸			CPI یا شاخص هزینه زندگی هر کدام که بیشتر باشد.	٪۲۷،۱ n	استرالیا	
ترکیبی از شاخص هزینه زندگی و دستمزد سالانه	n n	ترکیبی از شاخص هزینه زندگی و دستمزد سالانه	٪۳۷،۸ n	ترکیبی از شاخص هزینه زندگی و دستمزد سالانه	٪۱۱،۳ n	یوکرین (از سال ۲۰۱۳ به بعد)	
ترکیب شاخص هزینه زندگی و دستمزد	٪۳۰،۱ ٪۲					ژاپن	
				شاخص دستمزد یا هزینه زندگی هر کدام که بیشتر باشد	٪۶،۲ n	ایسلند	

جدول ۶ - کشورهای استفاده کننده از شاخص هزینه زندگی و یا ترکیبی از آن جهت تعدیل مستمری، به شرح نوع مستمری

منبع: (OECD, ۲۰۱۳)

تذکر ۱. خانه‌های خالی در برخی ستون‌ها حاکی از عدم ارائه مستمری مربوط به آن ستون در کشور مورد نظر و یا تعدیل مستمری مربوطه با روش دیگر است.

تذکر ۲. حرف N به معنای عدم دسترسی به داده‌های قابل استناد در این زمینه است.

▲ استرالیا

در استرالیا دو نوع مستمری پایه و مساعدت اجتماعی پرداخت می‌شود که هر دو بر اساس شاخص قیمت‌ها یا هزینه زندگی، هر کدام که بیشتر باشد، تعدیل می‌شوند.

ارزش پرداختی مستمری پایه ۲۷,۱ درصد متوسط درآمد شاغلین است. نکته قابل توجه، دایره وسیع شمول مساعدت اجتماعی است؛ به طوری که ۷۸ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال از این نوع مستمری استفاده می‌کنند.

▲ لوکزامبورگ

در لوکزامبورگ هر سه نوع مستمری معرفی شده ارائه می‌شوند که از سال ۲۰۱۳ هر سه آنها با استفاده از ترکیب شاخص هزینه زندگی و دستمزد سالانه تعدیل می‌شوند. ارزش نسبی مستمری پایه ۱۱,۳ درصد متوسط درآمد شاغلین این کشور است که این رقم در مستمری حداقل به ۳۷,۸ درصد می‌رسد. درآمد شاغلین در این کشور نیز همچون سوئیس از درآمدهای بالا در اروپا محسوب می‌شود.

▲ ژاپن

ژاپن تعدیلات مربوط به تور ایمنی خود را بر اساس ترکیب شاخص هزینه زندگی و دستمزدها انجام می‌دهد. هرچند ارزش این پرداختی به میزان ۲۰,۱ درصد متوسط درآمد شاغلین است ولی، تنها ۲ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ در سال از آن بهره‌مند هستند.

▲ ایسلند

ایسلند مستمری پایه خود را با استفاده از شاخص دستمزد یا هزینه زندگی، هر یک که بیشتر باشد، تعدیل می‌نماید. ارزش نسبی این پرداختی کم و تنها ۶,۲ درصد متوسط درآمد شاغلین است.

در چند کشور تعديلات مستمري با استفاده از شاخص دستمزد انجام مي‌شود، با اين استدلال كه در آمد مستمري بگيران نيز بايد همچون مزد و حقوق بگيران افزايش يابد. استفاده از اين شاخص سبب مي‌شود تا ارزش مستمري همواره نسبت ثابتي از در آمد شاغلين باشد.

اما در اين صورت، جنبه كفايت و تناسب در آمد و هزينه در طراحي روش تعديل مستمري مورد غفلت قرار مي‌گيرد؛ مگر آنكه اين تناسب در افزايش دستمزد واقعي لحاظ شود كه تجربه كشورها حكايت از عدم رعايت اين قاعده و ناهمگوني در آمد و هزينه دارد. در ادامه، كشورهائي كه با اين روش به تعديل مستمري مي‌پردازند، معرفي مي‌شوند. اين اطلاعات در جدول ۷ خلاصه شده است.

هلند

كشور هلند به بازنشستگان دو نوع مستمري پايه و مساعدت اجتماعي ارائه مي‌دهد. ارزش نسبي مستمري پايه در اين كشور ۲۷,۱ درصد متوسط در آمد شاغلين است. اين كشور جزء معدود كشورهائي است كه تعديل تمام مستمري‌هاي خود و حتي تعيين مقدار مستمري در زمان بازنشستگي را از طريق شاخص حداقل دستمزد انجام مي‌دهد.

دانمارك

در دانمارك مستمري پايه و مساعدت اجتماعي پرداخت مي‌شود. ارزش مستمري پايه ۱۷,۸ درصد و ارزش مساعدت اجتماعي ۱۸,۵ درصد متوسط در آمد شاغلين در اين كشور است كه به ۸۸ درصد مستمري بگيران بالای ۶۵ سال پرداخت مي‌شود. هر دو نوع اين مستمري‌ها با استفاده از شاخص دستمزد تعديل مي‌گردند.

آلمان

مساعدت اجتماعي در كشور آلمان با استفاده از شاخص دستمزد تعديل مي‌شود اما، اين قيد وجود دارد كه شاخص بندي مذكور در صورت وجود ثبات مالي در كشور انجام شود. به علاوه، اين كشور براي تعيين مستمري زمان بازنشستگي نيز از اين شاخص استفاده مي‌كند.

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری کشور	
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت		
شاخص حداقل دستمزد	n n			شاخص حداقل دستمزد	%۲۷,۱ n		هلند
شاخص دستمزد	%۱۸,۵ %۸۸			شاخص دستمزد	%۱۷,۸ n		دانمارک
شاخص دستمزد	n n						آلمان ^۱
شاخص حداقل دستمزد منهای ۰,۷۵	n %۲۲			شاخص حداقل دستمزد منهای ۰,۷۵	%۳۱ n		نروژ
شاخص حداقل دستمزد منهای ۱,۶	n %۲۲			شاخص حداقل دستمزد منهای ۱,۶	%۲۲,۲ n		سوئد
شاخص دستمزد	%۳۳ %۱۷			شاخص دستمزد	%۳۴,۷ n		ایرلند

جدول ۷- کشورهای استفاده‌کننده از شاخص دستمزد و حداقل دستمزد واقعی جهت تعدیل مستمری به تشریح نوع مستمری

۱. شاخص بندی در صورت وجود ثبات مالی

منبع: (OECD, ۲۰۱۳)

تذکر ۱. خانه‌های خالی در برخی ستون‌ها حاکی از عدم ارائه مستمری مربوط به آن ستون در کشور موردنظر یا تعدیل مستمری مربوطه با روش دیگر است.

تذکر ۲. حرف n به معنای عدم دسترسی به داده‌های قابل استناد در این زمینه است.

▲ نروژ

در این کشور دو نوع مستمری پایه و مساعدت اجتماعی ارائه می‌گردد که ارزش مستمری پایه ۳۱ درصد متوسط درآمد شاغلین است و ۲۲ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال از مساعدت اجتماعی بهره‌مند هستند. این کشور برای تعیین میزان مستمری در زمان بازنشستگی از شاخص دستمزد استفاده می‌کند اما، برای تعدیل هر دو نوع مستمری در زمان پرداخت، شاخص حداقل دستمزد به کسر ۰,۷۵ را به کار می‌برد.

▲ یونان

یونان تا سال ۲۰۱۴، مبنای تعیین میزان مستمری در زمان بازنشستگی را تغییر در پرداختی کارمندان کشوری قرار داده بود. اما این کشور بر اساس برنامه تحول سال ۲۰۱۰، مبنای تعیین مستمری در زمان بازنشستگی را به CPI تغییر داد که از سال ۲۰۱۴ اجرایی شده است.

▲ سوئد

سوئد که دو نوع مستمری پایه و مساعدت اجتماعی را در نظام تأمین اجتماعی خود تعریف کرده است، همانند نروژ که شاخص دستمزد به کسر را جهت تعدیل مستمری‌ها به کار می‌برد، از شاخص دستمزد به کسر ۱,۶ درصد برای تعدیل مستمری‌ها استفاده می‌کند. ارزش نسبی مستمری پایه ۲۲,۲ درصد درآمد شاغلین است و ۴۲ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال نیز تحت پوشش مساعدت اجتماعی قرار دارند.

▲ ایرلند

این کشور دو نوع مستمری پایه و مساعدت اجتماعی را با استفاده از شاخص دستمزد تعدیل می‌کند. ارزش نسبی مستمری پایه ۳۴,۷ درصد متوسط درآمد شاغلین است. این رقم در مورد مساعدت اجتماعی ۳۳ درصد است که ۱۷ درصد بازنشستگان بالای ۶۵ سال از آن بهره‌مند هستند.

استفاده از شاخص‌های کفایت حداقل درآمد^۱

در برخی کشورها میزان حداقل درآمد معیار اصلی برای تعدیل پرداختی‌های بازنشستگی است؛ به طوری که بازنشستگان جامعه حداقل پرداختی موجود در جامعه را در اختیار داشته باشند. در ادامه، به نمونه‌هایی از به کارگیری این شاخص برای تعدیل مستمری‌ها اشاره می‌شود.

یونان، مکزیک، شیلی و پرتغال

یونان و مکزیک بین سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۳، معیار سنجش درآمد جدیدی معرفی کردند. این معیار به دنبال افزایش سقف‌های موجود به منظور افزایش پرداختی به سالمندانی است که بیشتر در معرض ریسک فقر قرار دارند. کشور پرتغال هم در سال ۲۰۱۳، قوانین سخت‌گیرانه‌تری در حمایت از درآمد مستمری تصویب کرده است. کشور شیلی نیز، شاخص‌های درآمدی خود را برای تخصیص بهتر پرداختی‌های بازنشستگی اصلاح کرده و از سال ۲۰۱۰، جهت تحقق بهتر کفایت حداقل درآمد، روش جدیدی برای اندازه‌گیری فقر طراحی کرده است که تغییر تعریف خانواده و درآمد سرانه و استفاده از منابع مختلف برای تنوع درآمدی را شامل می‌شود (OECD، ۲۰۱۳).

فنلاند

کشور فنلاند از مارس سال ۲۰۱۱، یک مقدار حداقلی را به صورت درآمد حمایتی تحت کمک‌هزینه همگانی ارائه می‌دهد. این پرداخت قابل‌ارائه به همه بازنشستگانی است که زیر خط حداقل درآمد قرار دارند. مقدار این پرداختی در سال ۲۰۱۱ معادل پرداخت ماهانه ۶۸۷،۷۴ یورو در ماه بوده است. هم‌اکنون با اجرای این طرح، امنیت حداقل درآمد برای بازنشستگان به طور قابل‌ملاحظه‌ای بیشتر از قبل شده است (OECD، ۲۰۱۳: ۲۳). همچنین، موقتاً قانون شاخص‌بندی حداقل پرداختی در سال ۲۰۱۰ به گونه‌ای تغییر کرد که این شاخص زیر صفر نرود (همان منبع: ۳۲).

1. Adequacy of Minimum Income Level

▲ نروژ

در نروژ توجه به مسئله افزایش کفایت مستمری سبب تحولاتی در فرمول‌های تعیین میزان مستمری بازنشستگی شد. این کشور قوانین محاسبه مستمری سالمندان را در سال ۲۰۱۱ تغییر داد. بر اساس قوانین جدید، نظام پرداخت مبتنی بر شاخص درآمد جایگزین پرداخت مساعدت عمومی با نرخی ثابت (یکسان برای همه) شده است.

▲ اسپانیا

در اسپانیا دو نوع مستمری حداقل و مساعدت اجتماعی ارائه می‌شود. ارزش مستمری حداقل ۳۳٫۹ درصد متوسط درآمد شاغلین است که ۲۸ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال از آن بهره‌مند هستند. همچنین، ارزش نسبی مساعدت اجتماعی ۱۹٫۶ درصد متوسط درآمد شاغلین است که تنها ۶ درصد مستمری‌بگیران بالای ۶۵ سال از آن استفاده می‌کنند. مساعدت اجتماعی بر اساس حداقل افزایش مستمری مشارکتی تعدیل می‌گردد. اسپانیا برای بازنشستگی که در زمان بازنشستگی خود هیچ نوع دریافتی ندارند نیز، مستمری ماهانه‌ای در نظر گرفت و در سال ۲۰۱۳، مقدارش را در راستای کفایت درآمدی افزایش داد.

استفاده از سایر شاخص‌ها برای تعدیل مستمری

برخی شاخص‌بندی‌ها نیز به صورت ابتکاری و منحصر به فرد در برخی کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد. در ادامه کشورهایی که به این روش به تعدیل مستمری می‌پردازند، معرفی می‌شوند. این اطلاعات در جدول ۸ خلاصه شده است.

▲ شاخص فاصله‌ای؛ اسپانیا

اسپانیا برای تعدیل مستمری حداقل خود از فرمولی منحصر به فرد استفاده می‌کند؛ به این ترتیب که مستمری حداقل سالانه بین عدد ۰٫۲۵ درصد و (رشد $CPI + 0.5$ درصد) افزایش می‌یابد. میزان این پرداختی ۳۳٫۹ درصد متوسط درآمد شاغلین است و ۲۸ درصد بازنشستگان از آن استفاده می‌کنند.

مساعادت اجتماعی		مستمری حداقل		مستمری پایه		نوع مستمری	کشور
شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت	شاخص تعدیل	حد بهره‌مندی کفایت		
خرد جمعی مدیران و تصمیم‌گیران مربوطه و مطابق با مجموعه شاخص‌ها	n n	بین (۵-۰٪ + رشد CPI) و ۰,۲۵٪	۳۳,۹٪ ۲۸٪			اسپینا	
درآمد کم: با شاخص CPI	n n	درآمد کم: با شاخص CPI	۳۱,۴٪ ۳۲٪			اتریش	
درآمد متوسط: CPI × ۰,۹		درآمد متوسط: CPI × ۰,۹					
درآمد بالا: CPI × ۰,۷۵		درآمد بالا: CPI × ۰,۷۵				ایتالیا	

جدول ۸- کشورهای استفاده‌کننده از شاخص‌های منحصربه‌فرد جهت تعدیل مستمری، به تشریح نوع مستمری

منبع: (۲۰۱۵، OECD)

تذکر ۱. خانه‌های خالی در برخی ستون‌ها حاکی از عدم ارائه مستمری مربوط به آن ستون در کشور مورد نظر و یا تعدیل مستمری مربوطه با روش دیگر است.
تذکر ۲. حرف n به معنای عدم دسترسی به داده‌های قابل استناد در این زمینه است.

▲ **تصمیم‌گیری صلاح‌دیدی برای تعدیل مستمری‌ها - بدون شاخص؛ اتریش**

مساعادت اجتماعی در اتریش بدون وجود هیچ شاخصی تعدیل می‌شود. در واقع، میزان تعدیل بر اساس خرد جمعی مدیران و تصمیم‌گیران مربوطه و مطابق با حس کلی ایشان از مجموعه شاخص‌ها و پارامترها تعیین می‌گردد.

▲ **شاخص‌بندی ضریب‌دار CPI برای دهک‌های مستمری‌بگیران؛ ایتالیا**

در نظام تأمین اجتماعی ایتالیا مستمری حداقل و مساعادت اجتماعی ارائه می‌شود. ارزش نسبی مستمری حداقل در سال ۲۰۱۴، ۲۱٫۴ درصد متوسط درآمد شاغلین بوده و ۳۲ درصد مستمری‌بگیران ۶۵ ساله به بالا این مستمری را دریافت می‌کنند. ایتالیا برای تعدیل هر دو نوع مستمری حداقل و تور حمایتی از شاخص قیمت‌ها، منتهی به شیوه خاص خود استفاده می‌کند؛ بدین ترتیب که مستمری بازنشستگی برای بازنشستگان کم‌درآمد سالانه به میزان افزایش CPI افزایش می‌یابد اما، برای بازنشستگان با درآمد متوسط به میزان ۹۰ درصد افزایش CPI، افزایش در پرداختی بازنشستگی صورت می‌گیرد و برای بازنشستگان با درآمد بالا، ۷۵ درصد افزایش CPI برای تعدیل مستمری لحاظ شود.

تعدیلات مبتنی بر پرداخت‌های کمکی

در برخی کشورها علاوه بر شاخص‌بندی مستمری‌ها، پرداختی‌های کمکی و بعضاً ثابتی به اقشار خاص ارائه می‌شود؛ به‌طوری که این اقشار در راستای برخی سیاست‌های دیگر همچون سیاست‌های جمعیتی مورد حمایت قرار گیرند. علاوه بر این، از این روش برای حمایت از اقشار خاص آسیب‌پذیر هم استفاده می‌شود؛ شاخص‌بندی و تعدیل پرداختی‌های این گروه بر اساس نوع نیاز آنها است.

▲ **استونی**

در استونی از ژوئن سال ۲۰۱۳، پرداختی کمکی جدیدی تعریف شده است که به همه بازنشستگانی که از کودکی سه ساله یا کمتر مراقبت می‌کنند، تعلق می‌گیرد. میزان

تخصیص ماهانه این پرداخت بستگی به دو مؤلفه تعداد این کودکان و سن آنها دارد (OECD, ۲۰۱۳).

▲ مجارستان

در مجارستان به دلیل بحران مالی، از سال ۲۰۰۹ پرداختی ماه سیزدهم حذف و به جای آن پاداش‌هایی ارائه شد. البته پرداخت این پاداش‌ها منوط به تحقق رشد اقتصادی بالای ۳٫۵ درصد در سال است. در صورتی که رشد اقتصادی ۳ درصد یا کمتر باشد، پرداخت‌ها با تغییرات شاخص قیمت‌ها (CPI) تعدیل می‌شوند.

▲ استرالیا

استرالیا در سال ۲۰۱۰ به بازنشستگان کم‌درآمد پرداختی‌های موقتی^۱ ارائه کرد که این کار تلاشی برای کاهش اثرات فقر در سالمندان بوده است (همان منبع).

▲ امریکا

در امریکا، مشمولین بیمه‌های اجتماعی در ژانویه هر سال، یک دریافتی تحت عنوان «تعدیل هزینه‌های زندگی» دریافت می‌کنند تا اطمینان حاصل شود قدرت خرید مشمولین تأمین اجتماعی و همچنین، درآمدهای تأمینی مکمل^۲ با تورم دچار فرسایش نمی‌شود.

▲ آرژانتین

مستمری‌ها در آرژانتین به صورت ماهانه در ۱۳ ماه پرداخت می‌شوند. این پرداختی‌ها در ماه مارس و سپتامبر بر اساس تغییرات در درآمدهای مالیاتی، شاخص‌های دستمزد و درآمد سازمان ملی تأمین اجتماعی صورت می‌گیرند.

▲ مکزیک

مکزیک برای جلوگیری از فقر مطلق سالمندان بالای ۶۵ سال که هیچ نوع مستمری دریافت نمی‌کنند، از مارس سال ۲۰۱۳ پرداختی جدیدی ارائه می‌کند.

1. Occasional Transfers

2. Supplemental Security Income (SSI)

▲ پرداختی مقابله با بحران

برخی کشورها متناسب با شرایط کلی اقتصاد و در جهت حمایت از بازنشستگان در شرایط سخت، پرداخت‌هایی مقطعی به‌منظور گذر از بحران با آسیب کمتر ارائه می‌دهند. سه کشور یونان، انگلستان و امریکا از جمله این کشورها هستند که در سال ۲۰۰۹، جهت عبور از بحران اقتصادی پرداخت‌هایی مقطعی به بازنشستگان ارائه کردند. در یونان این پرداختی‌ها سالمندان کم‌درآمد را هدف قرار می‌داد و بنا بود که برای سال‌های آینده نیز حفظ شود اما، بحران مالی این کشور در سال ۲۰۱۰ سبب شکست آن شد (همان منبع).

فصل سوم: روش‌های مورد استفاده در ایران برای تعدیل مستمری‌ها

میزان افزایش سالانه حقوق بازنشستگی در ایران بر اساس مصوبه پایان سال هیئت‌وزیران انجام می‌شود.

به این منظور، در این بخش قوانین سالانه تعدیل حقوق بازنشستگان بررسی می‌شود و در نهایت، روش‌هایی که در عمل برای تعدیل مستمری‌ها در کشور مورد استفاده قرار گرفته‌اند، به بحث گذاشته می‌شوند.

قوانین سالانه تعدیل مستمری

در مورد تعدیل مستمری‌ها در کشور یک قانون کلی وجود دارد و آن هم توجه به شاخص هزینه زندگی در تعدیل مستمری‌ها است. به موجب ماده ۹۸ ق.ا.ک و تبصره ۴ ماده ۱ قانون نظام هماهنگ پرداخت، در صورتی که ضریب جداول حقوق مستخدمین رسمی شاغل تغییر یابد، دولت مکلف است به نسبتی که هزینه زندگی موجب این تغییر شده است، حقوق بازنشستگان و وظیفه‌بگیران را ترمیم کند.

هر ساله میزان افزایش سالانه مصوب حقوق بازنشستگان و موظفین در کشور اعلام

نتایج حاصل از بررسی اسنادی این قوانین از سال ۱۳۷۹ تا سال ۱۳۹۵ در جدول ۹ خلاصه شده است. به موجب مصوبه شماره ۶۹۶۵۱/ت/۲۲۴۸۶ هـ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۳، میزان افزایش حقوق بازنشستگان در سال ۱۳۷۹، ۱۸ درصد بوده است. اما در سال ۱۳۸۰، با به کارگیری عبارت «باتوجه به افزایش ضریب ریالی حقوق کارکنان دولت» در مصوبات افزایش حقوق، تعیین میزان افزایش مستمری (درواقع شاخص بندی آن) به میزان افزایش حقوق و دستمزد مربوط شده است:

«باتوجه به افزایش ضریب ریالی حقوق کارکنان دولت، حقوق بازنشستگی و وظیفه کلیه بازنشستگان و وظیفه بگیران مشمول قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت و مشترکان صندوق بازنشستگی کشوری و قوانین نیروهای مسلح که تا پایان سال ۱۳۷۹ برقرار شده است، از تاریخ ۱/۰۱/۱۳۸۰ سیزده درصد (۱۳٪) افزایش می یابد.»^۱

این قاعده در سال ۱۳۸۳ تغییر کرد؛ به نحوی که افزایش میزان مستمری در این سال یک مبلغ ثابت یک صد هزار ریالی و یک افزایش درصدی باتوجه به حقوق اسفندماه سال ۱۳۸۲ (معادل ۶ درصد آن) را شامل می شد:

«حقوق بازنشستگی و وظیفه کلیه بازنشستگان و وظیفه بگیران مشمول قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت و مشترکان صندوق بازنشستگان کشوری و قوانین نیروهای مسلح که تا پایان سال ۱۳۸۲ برقرار شده است از تاریخ ۱/۱/۸۳ به میزان ۶ درصد حقوق اسفندماه ۱۳۸۲ علاوه بر مبلغ ثابت یک صد هزار (۱۰۰،۰۰۰) ریال افزایش می یابد.»^۲

۱. مصوبه شماره ۵۷۵۴۱/ت/۲۴۲۵۶ هـ مورخ ۱۳۷۹/۱۲/۱۴ هیئت وزیران در خصوص میزان افزایش حقوق بازنشستگی و وظیفه از تاریخ ۱/۰۱/۱۳۸۰، دریافت شده از: <http://cspf.ir/PensionRaise.aspx>

۲. مصوبه شماره ۱۴۰۵/ت/۳۰۳۶۵ هـ مورخ ۱۳۸۳/۱/۱۹ هیئت وزیران در خصوص میزان افزایش حقوق بازنشستگی و وظیفه از تاریخ ۱/۱/۱۳۸۳، دریافت شده از: <http://cspf.ir/PensionRaise.aspx>

قاعدهٔ افزایش مستمری در سال‌های بعد، مجدداً به روال سابق بازگشت و میزان افزایش مستمری به صورت درصدی اعلام شد. اما در سال ۱۳۸۸ علاوه بر اعلام میزان افزایش درصدی حقوق بازنشستگی، حداقل حقوق بازنشستگان هم تعیین و اعلام شد:

«حداقل حقوق بازنشستگان و وظیفه‌بگیران و مشترکان صندوق‌های بازنشستگی کشوری و نیروهای مسلح و سایر صندوق‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی به میزان دو میلیون و نهصد هزار (۲،۹۰۰،۰۰۰) ریال تعیین می‌شود.»^۱

این قاعده تاکنون تداوم یافته است؛ به طوری که مصوبهٔ افزایش حقوق علاوه بر افزایش درصدی، شامل تعیین حداقل حقوق هم می‌شود. در سال ۱۳۹۲، مصوبهٔ قبلی در خصوص ضریب حقوق کارمندان و بازنشستگان دولتی اصلاح شد.^۲ در سال ۱۳۹۳ میزان افزایش مستمری بازنشستگی کاملاً به افزایش حقوق کارمندان دولتی گره خورد؛ به موجب مصوبهٔ هیئت‌وزیران مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۱۷، حقوق کارمندان دولت، بازنشستگان، وظیفه‌بگیران و مشترکان صندوق‌های بازنشستگی کشوری و نیروهای مسلح و سایر صندوق‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی در سال ۱۳۹۳ به یک میزان (۲۰ درصد) افزایش یافت.^۳

الگوی افزایش حقوق بازنشستگی در سال ۱۳۹۵ بر اساس سقف‌های پرداخت تعیین شد که به معنای استفاده از شاخصی منحصر به فرد برای تعدیل حقوق بازنشستگی است؛ با تصویب دولت، «حقوق بازنشستگان، وظیفه‌بگیران و مشترکان صندوق‌های بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح، تا سقف پانزده میلیون (۱۵،۰۰۰،۰۰۰) ریال تا بیست درصد با کاهش نیم (۰/۵) درصد به ازای هر پانصد

۱. مصوبهٔ شمارهٔ ۴۲۶۴/۴۳۳۰۸ مورخ ۱۳۸۸/۲/۱۳ هیئت‌وزیران در خصوص میزان افزایش حقوق بازنشستگی و وظیفه از تاریخ ۱/۱/۱۳۸۸، دریافت‌شده از: <http://cspf.ir/PensionRaise.aspx>

۲. برای کسب اطلاعات بیشتر ر.ک. به: <http://dolat.ir/detail/225864>

۳. مصوبهٔ شمارهٔ ۱۸۵۷۵۱/ت/۵۰۲۸۶ مورخ ۹۲/۱۲/۱۷ هیئت‌وزیران، دریافت‌شده از: <http://www.barnameh-bodjeh.ir/fa/DirectivesView.html?ItemID=205>

هزار (۵۰۰،۰۰۰) ریال نسبت به سال ۱۳۹۴ و مازاد بر پانزده میلیون (۱۵،۰۰۰،۰۰۰) ریال، دوازده درصد نسبت به سال ۱۳۹۴^۱ افزایش یافته است.

شاخص‌های تعدیل مستمری مورد استفاده در ایران

باتوجه به مصوبات سالانه تعدیل مستمری در کشور، شیوه مورد استفاده ایران طی دوره مورد بررسی بیشتر شبیه به آرژانتین (مجموعه شاخص‌ها) و اتریش (خرد جمعی) است؛ در واقع، در تعدیل مستمری‌های بازنشستگی از شاخص یافرمول مشخصی استفاده نمی‌شود، به طوری که در سال‌های مختلف به روش‌ها و شیوه‌های مختلفی عمل شده است.

تحلیل تعدیل‌های سالانه مستمری می‌تواند به استخراج الگوی مدنظر مسئولان و تصمیم‌گیران برای تعدیل مستمری‌ها کمک کند. به همین دلیل، در جدول ۹ برخی اطلاعات مرتبط برای درک نزدیک‌ترین الگوی ذهنی تصمیم‌گیران جهت تعدیل مستمری‌ها گزارش شده است.

بر اساس این جدول، نوعی چسبندگی در تعیین درصد افزایش مزایای بازنشستگی نسبت به میزان تعیین‌شده در سال قبل وجود دارد. به‌رغم اینکه فرمول مشخصی برای تعدیل مستمری در ایران وجود ندارد و از مجموعه چند شاخص و نظرات خبرگی برای تعدیل مستمری‌ها استفاده می‌شود، اما همان‌گونه که در جدول ۹ ملاحظه می‌شود، شاخص تعدیل مستمری در ایران عمدتاً مبتنی بر دستمزد یا ترکیب شاخص دستمزد و قیمت بوده است.

۱. برای کسب اطلاعات بیشتر ر. ک. به: <http://dolat.ir/detail/280834>

سال	حداقل مبلغ مستمری (ریال)	میزان افزایش سالانه حداقل مبلغ مستمری	میزان تورم اسمی	درصد افزایش دستمزد واقعی	درصد افزایش دستمزد	دستمزد واقعی +۵۰٪ شاخص قیمت	درصد افزایش هزینه زندگی
۱۳۷۹	۴۰۰,۰۰۰	٪۱۸	۱۲,۸	۲۶,۶	۱۲,۴	۱۲,۶	۱۶,۷
۱۳۸۰	۵۰۰,۰۰۰	٪۱۳	۱۱,۳	۲۴,۴	۱۱,۷	۱۱,۵	۱۵,۹
۱۳۸۱	۷۰۰,۰۰۰	٪۱۲	۱۵,۷	۲۲,۵	۵,۸	۱۰,۷۵	۲۴,۸
۱۳۸۲	۸۰۰,۰۰۰	٪۱۲	۱۵,۶	۲۲,۲	۵,۶	۱۰,۶	۱۷,۲
۱۳۸۳	۱,۰۶۰,۰۰۰	٪۶+ ۱۰۰,۰۰۰ ریال	۱۵,۴	۲۴,۹	۸,۴	۱۱,۹	۲۵,۶
۱۳۸۴	۱,۱۷۰,۰۰۰	٪۱۲	۱۰,۲	۱۸,۸	۷,۷	۸,۹۵	۱۵,۱
۱۳۸۵	۲,۰۰۰,۰۰۰	٪۱۳,۶	۱۲,۱	۱۸,۴	۵,۸	۸,۹۵	۱۳,۶
۱۳۸۶	۲,۰۰۰,۰۰۰	٪۵	۱۸,۲	۲۲	۳,۰	۱۰,۶	۲۰,۸
۱۳۸۷	۲,۰۰۰,۰۰۰	٪۱۰	۲۵,۴	۲۰	-۴,۳	---	۱۵,۹
۱۳۸۸	۲,۹۰۰,۰۰۰	٪۹	۱۰,۷	۲۰	۸,۴	۹,۵۵	۵,۳
۱۳۸۹	۳,۱۰۰,۰۰۰	٪۶	۱۲,۴	۱۵	۲,۳	۷,۳۵	۱۴,۶
۱۳۹۰	۳,۴۱۰,۰۰۰	٪۱۰	۲۱,۵	۹	-۱۰,۳	---	۱۶,۷
۱۳۹۱	۳,۹۲۱,۵۰۰	٪۱۵	۳۰,۵	۱۸	-۹,۶	---	۲۳,۸
۱۳۹۲	۴,۹۰۰,۰۰۰	٪۲۵	۳۴,۷	۲۵	-۷,۲	---	۲۵,۴
۱۳۹۳	۵,۸۸۰,۰۰۰	٪۲۰	۱۵,۶	۲۵	۸,۲	۱۱,۹	۱۴,۰
۱۳۹۴	۶,۷۰۳,۲۰۰	٪۱۴	---	---	---	---	---
۱۳۹۵	۷,۵۰۰,۰۰۰	۲۰٪ برای سقف ۱۵ میلیون ریال و ۱۲٪ برای مازاد آن	---	---	---	---	---

Δ جدول ۹- مقایسه میزان افزایش سالانه حقوق و مزایای بازنشستگی با تورم، رشد دستمزد اسمی و واقعی، و شاخص ۵۰-۵۰

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا، مرکز آمار ایران، مصوبات سالانه هیئت وزیران در خصوص افزایش حقوق بازنشستگی و وظیفه و سازمان تأمین اجتماعی

تذکره ۱: میزان حداقل مبلغ مستمری و افزایش سالانه حداقل مبلغ مستمری از مصوبات سالانه هیئت وزیران در خصوص افزایش حقوق بازنشستگی و وظیفه استخراج شده است؛ نرخ تورم از بانک مرکزی ج.ا.ا و درصد افزایش دستمزد اسمی از مرکز آمار ایران استخراج شده است؛ درصد افزایش هزینه زندگی از آمارهای بخش درآمد و هزینه خانوار مرکز آمار ایران به دست آمده است.

تذکره ۲: درصد افزایش دستمزد واقعی از طریق کسر نرخ تورم از درصد افزایش دستمزد اسمی حاصل شده است.

فصل چهارم: پیشنهاد راهبردی برای ایران

باتوجه به تجربه سایر کشورها، استفاده صرف از شاخص CPI، منجر به بی‌توجهی به سایر ملاحظات مربوط به شاخص‌های تعدیل مستمری می‌شود. بنابراین، در طراحی شاخص تعدیل مستمری برای ایران نیز نباید تنها از شاخص قیمت بهای کالاها و خدمات مصرفی استفاده کرد؛ هر چند باتوجه به بالا بودن تورم در ایران، یکی از جنبه‌های مهم دخیل در شاخص نهایی باید شاخص CPI باشد. اما آیا نیاز است همچون امریکا، شاخص قیمتی مجزایی برای سالمندان ایجاد شود؟

مطالعات جدید در امریکا نشان می‌دهد که در دهه اخیر تفاوت بین شاخص قیمت سالمندان و شاخص قیمت کل به دلیل کاهش نرخ رشد قیمت مراقبت‌های پزشکی، بسیار کاهش یافته است. تجارب سایر کشورها حاکی از این است که ساخت چنین شاخصی منوط به صرف هزینه اضافی است، در حالی که ممکن است شاخص حاصل شده تفاوت قابل توجهی با شاخص قیمت کل نداشته باشد. مطالعه قاسمی (۱۳۸۷) در ایران نشان می‌دهد در حالی که نرخ تورم اعلام شده توسط بانک مرکزی در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به ترتیب ۱۲،۰۵ و ۱۳،۶ بوده، اگر وزن‌های استخراج شده برای سالمندان امریکا به‌طور فرضی در محاسبه نرخ تورم سالمندان ایران به کار گرفته شود، تورم سالمندان در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به ترتیب ۱۲،۸ و ۱۴ درصد خواهد بود.

باید توجه کرد که تعریف شاخص ویژه باید با عنایت به الزامات ساخت آن شاخص انجام شود و هیچ نوع تقریب برای این شاخص توصیه نمی‌شود. همان‌طور که در مورد امریکا ذکر شد، شاخص تعدیل ویژه باید بر اساس وضعیت گروه هدف ساخته شود و اگر این وضعیت نادیده گرفته شود، احتمال اریب‌نگری بسیار زیاد می‌شود. بنابراین، حتی اگر شاخص ویژه توصیه شود، روشی به‌جز ساخت این شاخص نمی‌تواند مطرح باشد.

از آنجاکه شاخص مجزای CPI تمام ملاحظات مربوط به تعدیل مستمری‌ها

را مورد توجه قرار نمی‌دهد، کشورهای مختلف چند راهکار در پیش گرفتند که یکی از آنها لحاظ شاخص دستمزد در کنار شاخص CPI برای تعدیل مستمری است. افزودن این شاخص در شاخص نهایی تعدیل مستمری از این جهت که منجر به حفظ فاصله دستمزد شاغلین با مستمری بازنشستگان می‌شود، قابل توجه و مهم است. همچنین، نظر به شرایط اقتصادی کشورهای استفاده‌کننده از این روش در دنیا که معمولاً با بیشتر بودن شاخص دستمزد از شاخص CPI و میزان اندک افزایش شاخص قیمت شناخته می‌شوند، این ترکیب موجب تعدیل منطقی و درست مستمری‌ها می‌شود.

از سوی دیگر، با توجه به افزایش غیر منطقی و بدون قاعده حقوق و دستمزد در ایران، استفاده صرف از این شاخص در تعدیل مستمری بازنشستگی توصیه نمی‌شود. لذا یک پیشنهاد می‌تواند این باشد که از رشد دستمزد واقعی، آن هم فقط در صورتی که مثبت باشد، در ساخت شاخص نهایی تعدیل مستمری استفاده شود.

شیوه بهتر مورد استفاده در برخی کشورها برای تعدیل مستمری‌ها که مستقیماً مسئله تناسب هزینه و درآمد را مورد توجه قرار می‌دهد، افزودن شاخص هزینه زندگی به شاخص تعدیل است. این شاخص سبب ارتقای مستمری به اندازه افزایش هزینه‌های زندگی می‌شود تا مستمری‌بگیر دچار فقر مطلق نشود. همچنین، رفع مسئله فقر نسبی منوط به دخیل کردن شاخص درآمدی یا دستمزدی در شاخص نهایی است.

به علاوه، مرور روش‌های مورد استفاده کشورهای جهت تعدیل مستمری‌ها، لزوم توجه به مسئله‌ای مهم را گوشزد می‌کند؛ در طراحی روشی مناسب برای تعدیل مستمری‌ها بهتر است ضرایب مختلفی با توجه به سطح بندی درآمد بازنشستگان مورد توجه قرار گیرد؛ همچون شاخص ضریب دار در ایتالیا که بر اساس آن، مستمری برای بازنشستگان کم‌درآمد سالانه به میزان افزایش CPI افزایش می‌یابد، اما برای بازنشستگان با درآمد متوسط به میزان ۹۰ درصد افزایش CPI و برای بازنشستگان با درآمد بالا به میزان ۷۵ درصد افزایش CPI این تعدیل انجام می‌شود.

بر اساس توصیه‌های فوق که با استفاده از مرور تجربیات سایر کشورها در

تعدیل مستمری بازنشستگی ارائه شده‌اند، می‌توان چند سناریو برای ایجاد شاخص تعدیل مستمری‌های بازنشستگی در ایران در نظر گرفت. لازم است هر یک از این شاخص‌ها بر اساس داده‌های سال‌های گذشته ایران آزمون شود، جنبه‌های مختلف اثرگذاری آنها (مانند اثر بر مستمری‌بگیران و اثر بر منابع سازمان تأمین اجتماعی) بررسی شده و بر اساس این آزمون‌ها، بهترین شاخص از بین سناریوها شناسایی شود.

- بانک مرکزی ج.ا.ا.

- پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، مصوبات هیئت‌وزیران در خصوص حقوق و مزایای کارکنان دولت، قابل دسترسی در:

<http://dolat.ir/detail/>

- تصویب‌نامه هیئت‌وزیران در خصوص حقوق و مزایای کارکنان دولت در سال ۱۳۹۳، سایت برنامه و بودجه، قابل دسترسی در:

<http://www.barnameh-bodjeh.ir/fa/DirectivesView.html?ItemID=205>

- قاسمی، مجتبی. (۱۳۸۷). مروری بر شاخص‌های اندازه‌گیری تورم و پیشنهاد ساخت شاخص اندازه‌گیری تورم برای مصرف‌کنندگان سالنند. تهران: واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، مؤسسه حسابرسی صندوق بازنشستگی کشوری. مرکز آمار ایران، آمارهای موضوعی، نیروی انسانی قابل دسترسی در:

<https://www.amar.org.ir>

- همتی، نرجس، و سجادی، سید سیروس. (۱۳۹۵). انواع نظام‌های مستمری و مروری بر اصلاحات طرح‌های مستمری در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD). تهران: اداره کل امور بین‌الملل، سازمان تأمین اجتماعی.

- صندوق بازنشستگی کشوری. (۱۳۷۹-۱۳۹۱). افزایش‌های سالانه حقوق بازنشستگان و موظفین. قابل دسترسی در:

<http://www.cspf.ir/PensionRaise.aspx>

- Bart, H., & Lagakos, D. (2003). Social Security and the Consumer Price Index for the Elderly. Current Issues in Economics and Finance, Federal Reserve Bank of New York, 9(5).
- Bureau of Labor Statistics. (March 2, 2012). Consumer Price Index for the Elderly. Retrived from: https://www.bls.gov/opub/ted/2012/ted_20120302.htm.
- Munnell, A. H., & Chen, A. (2015). Do We Need a Price Index for the Elderly? Center for Retirement Research,15-18.
- OECD. (2003).Glossary of Statistical Terms. Retrived from: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5249>
- OECD. (2013). Pensions at a Glance 2013: OECD and G20 indicators. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2015). Pensions at a Glance: OECD and G20 Indicators. Paris: OECD Publishing.